

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ**
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
(πρώην Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων – Μεσολόγγι)

ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΜ: 15449

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΒΑΘΗ-ΣΑΡΑΒΑ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	4
3. ΑΙΤΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	9
4. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	12
5. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΗ	17
6. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	17
7. ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ	19
8. Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΟΣΜΟ ...	23
9. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	33
10. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ	41
11. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	48
12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	61
13. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	62

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο εθελοντισμός αποτελεί μία σημαντική κοινωνική δράση ικανή να ενισχύσει την προσαρμοστικότητα, την αλληλεγγύη και την συνοχή μεταξύ των ατόμων μιας κοινωνίας. Μέσα από αυτόν το άτομο αντλεί πολύτιμα μαθήματα ζωής, ενώ καλλιεργείται ο σεβασμός για την διαφορετικότητα και την ισότητα. Ο εθελοντισμός ικανοποιεί, επίσης, την έμφυτη ανάγκη του ανθρώπου να συμμετέχει στα κοινά και να βοηθάει τους συνανθρώπους του βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα της ζωής του.

Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ του εθελοντή και της κοινωνίας είναι αμφίδρομες: ο εθελοντής προσφέρει στην κοινωνία αλλά ταυτόχρονα γίνεται και ο ίδιος αποδέκτης της εθελοντικής εργασίας του. Η εκάστοτε κοινότητα στην οποία αναπτύσσεται η εθελοντική δράση προσφέρει κι εκείνη με την σειρά της αγάπη και σεβασμό («Έρευνα μαθητών για τον εθελοντισμό», 2011-2012). Αξίες όπως αμοιβαιότητα, αλληλεγγύη, εμπιστοσύνη, συναδελφικότητα ενυπάρχουν στην έννοια του εθελοντισμού και συμβάλλουν σημαντικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ατόμου.

Σύμφωνα με τον Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Μπαν Γκι Μουν («Διεθνής Ημέρα εθελοντών», 2008), ο εθελοντισμός είναι μια πηγή κοινωνικής δύναμης, προσαρμοστικότητας, αλληλεγγύης και κοινωνικής συνοχής. Μπορεί να γίνει φορέας θετικής κοινωνικής αλλαγής με την καλλιέργεια του σεβασμού της διαφορετικότητας, της ισότητας και της συμμετοχής όλων. Ο εθελοντισμός είναι από τα πλέον ζωτικά στοιχεία της κοινωνίας.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Μελετώντας ένα τόσο ευρύ θέμα όπως είναι οι νέοι και ο εθελοντισμός, είναι σκόπιμο να οριοθετήσουμε το θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί η εργασία.

Τι είναι όμως ο εθελοντισμός; Δύσκολο να δοθεί ένας ακριβής ορισμός, διότι πρόκειται για ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο αλλάζει διαρκώς ανάλογα με την κοινωνική, πολιτική και οικονομική πραγματικότητα μιας κοινωνίας. Θα μπορούσαμε να ορίσουμε ως εθελοντισμό την αλτρουιστική δραστηριότητα ενός ατόμου ή μιας ομάδας. Με άλλα λόγια, μια δράση χωρίς οικονομικό ή κοινωνικό όφελος, η οποία εξυπηρετεί αποκλειστικά το συμφέρον και τις ανάγκες ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Ο εθελοντισμός δεν έχει όρια και περιορισμούς, είναι διαχρονικός και ποικιλόμορφος. Σήμερα αποτελεί έναν ταχύτατα αναπτυσσόμενο τομέα που συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη ενός νέου κοινωνικού κράτους «Εθελοντισμός». Κι αυτό διότι έχει καθιερωθεί ως ένας θεσμός που συμβάλλει στην ανάδειξη, στην προβολή και στην αντιμετώπιση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, αναπληρώνοντας τα κενά που αδυνατεί να καλύψει ο κρατικός μηχανισμός.

Ο εθελοντισμός υπήρχε και θα υπάρχει και είναι άξιοι επαίνου όσοι τον έχουν κάνει τρόπο ζωής. Σήμερα καλύπτει σημαντικές κοινωνικές ανάγκες, αγνοώντας σύνορα, φύλο, θρησκεία και ό,τι μας διαφοροποιεί από τον συνάνθρωπό μας. Γιατί αυτά που μας ενώνουν είναι πιο πολλά από αυτά που μας χωρίζουν. Μέσα από τον εθελοντισμό η ατομική ολοκλήρωση συναντιέται με τη συλλογική ευημερία.

Η πρώτη αναφορά στον εθελοντισμό εντοπίζεται στην αρχαία ελληνική μυθολογία. Ο πρώτος ανιδιοτελής εθελοντής ήταν ο Προμηθέας, ο Τιτάνας που έκλεψε την φωτιά από τους θεούς και την έδωσε στους ανθρώπους, χαρίζοντάς τους μαζί τη γνώση και τις τέχνες. Η πράξη του αυτή, όπως ήταν φυσικό, εξόργισε τον Δία, ο οποίος ως πατέρας και αρχηγός των θεών τον τιμώρησε δένοντάς τον σε ένα βράχο στο όρος Καύκασο και βάζοντας έναν αετό να του τρώει το συκώτι. Επειδή όμως ο Προμηθέας ήταν αθάνατος, το βράδυ τα σπλάχνα του γιατρεύονταν. Αιώνες μετά, ένας άλλος ήρωας, ο ημίθεος Ηρακλής θα τον απελευθερώσει σκοτώνοντας τον αετό και σπάζοντας τις αλυσίδες του Ηφαίστου. Ο μύθος αυτός, ο οποίος αναφέρεται στην τριλογία του μεγάλου Έλληνα τραγικού ποιητή Αισχύλου, «Προμηθέας Δεσμώτης», «Προμηθέας Λυόμενος» και «Προμηθέας Πυρφόρος», αποτελεί ένα διαχρονικό παράδειγμα εθελοντισμού («Ο νέος εθελοντισμός και ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας», 2007).

Εξάλλου, ήδη από την αρχαιότητα, οι έννοιες της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης ενυπήρχαν στον φιλοσοφικό ιδεαλισμό του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, καθώς και των στωικών φιλοσόφων. Οι ιδέες αυτές επηρέασαν την κοινωνία της εποχής παροτρύνοντας τους ανθρώπους να προσφέρουν φροντίδα και συμπαράσταση σε κάθε μορφή αναξιοπαθούντων ή υστερούντων σωματικά και πνευματικά ατόμων. Αλλά και η κοινωνική νομοθεσία του Σόλωνα και του Περικλή περιλαμβάνει μέτρα για την προστασία χήρων και ορφανών, την συνταξιοδότηση αναπήρων και ηλικιωμένων, την πρόσληψη ανέργων σε κρατικές υπηρεσίες για την εκτέλεση κοινωφελών έργων κλπ. (Φουρνογεράκης, 2008).

Αργότερα, με την εμφάνιση και την επικράτηση του χριστιανισμού στην Ελλάδα, την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων ανέλαβε η θρησκεία. Στα πρωτοβυζαντινά χρόνια, σημαντικότερος εκφραστής της εθελοντικής προσφοράς θεωρείται ο Μέγας Βασίλειος, ο οποίος βοηθούσε πάντοτε τους αδικημένους, τους πεινασμένους και τους άρρωστους, ανεξάρτητα από το γένος, τη φυλή ή το θρήσκευμά τους. Με δική του πρωτοβουλία χτίστηκε κοντά στη Καισαρεία ένα ίδρυμα, το οποίο λειτουργούσε ταυτόχρονα ως νοσοκομείο, ορφανοτροφείο, γηροκομείο, καθώς και

ξενώνας για τη φροντίδα και την ιατρική περίθαλψη των φτωχών, αρρώστων και ξένων. Το ίδρυμα προσέφερε τις υπηρεσίες του δωρεάν σε όποιον είχε ανάγκη («Ευαισθησία χωρίς αντάλλαγμα», 2010). Διαπιστώνουμε, λοιπόν, τις δυνατές ρίζες που φαίνεται να έχει η θρησκευτική διάσταση του εθελοντισμού, αφού, μέσα από την εκκλησία και τις θρησκευτικές οργανώσεις, πολλοί χριστιανοί πρόσφεραν αφιλοκερδώς την βοήθειά τους, εμπνευσμένοι από την παραβολή του καλού Σαμαρείτη («Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη, 2012).

Αφορμή για την παραβολή αυτή υπήρξε η ερώτηση ενός νομικού στον Ιησού. Η ερώτηση ήταν: «Δάσκαλε, τι πρέπει να κάνω για να κληρονομήσω την αιώνια ζωή;». Ο Ιησούς απάντησε: «Τι γράφει ο νόμος; Εσύ μελετάς τον νόμο. Ξέρεις, λοιπόν, τι γράφει». Και είπε ο νομικός: «Να αγαπάς τον Κύριο και Θεό σου με όλη σου την καρδιά κι όλη σου την ψυχή κι όλη σου τη δύναμη κι όλο σου το νου και να αγαπάς τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου». Τότε του αποκρίθηκε ο Ιησούς: «Πολύ σωστά απάντησες. Αυτά να κάνεις και θ' αποκτήσεις την αιώνια ζωή». Ο νομικός, για να δικαιολογηθεί για την ερώτηση που έκανε, ξαναρώτησε τον Ιησού: «Και ποιος είναι για εμένα ο πλησίον μου;» Με αυτήν, λοιπόν, την αφορμή, ο Χριστός διηγήθηκε την παραβολή του καλού Σαμαρείτη.

Η παραβολή είναι η εξής: Ένας άνθρωπος ταξίδευε από τα Ιεροσόλυμα προς την Ιεριχώ. Στο δρόμο, όμως, έπεσε στα χέρια ληστών. Αυτοί, αφού του πήραν όσα πράγματα είχε, του έκλεψαν τα ρούχα, τον τραυμάτισαν κι έτσι μισοπεθαμένο τον άφησαν στην ερημιά. Κατά σύμπτωση, από εκείνον το δρόμο περνούσε ένας ιερέας. Είδε τον πληγωμένο αλλά τον προσπέρασε χωρίς να τον βοηθήσει. Αργότερα έφτασε στον τόπο εκείνο κι ένας λευίτης, δηλαδή νεωκόρος στο Ναό. Είδε κι αυτός τον πληγωμένο, αλλά κι αυτός έφυγε χωρίς να βοηθήσει. Βλέποντας τους συνανθρώπους του από την ίδια φυλή να περνούν μπροστά από τον χτυπημένο χωρίς να του δίνουν ένα χέρι βοήθειας, ένας περαστικός Σαμαρείτης (την εποχή εκείνη Σαμαρείτες και Ιουδαίοι ήταν εχθροί) τον πλησίασε και βλέποντάς τον, τον λυπήθηκε. Αμέσως κατέβηκε από το ζώο του και παραμερίζοντας τον εγωισμό και το μίσος του για τους Ιουδαίους, έσπευσε να τον βοηθήσει,

φροντίζοντας τις πληγές του με κρασί και λάδι. Έπειτα τον φόρτωσε στο ζώο του και τον μετέφερε σ' ένα πανδοχείο. Έδωσε μάλιστα στον ξενοδόχο αρκετά χρήματα και του είπε: «Περιποιήσου τον πληγωμένο μέχρι να γίνει καλά. Αν σου χρειαστούν περισσότερα χρήματα, στο γυρισμό θα σου τα δώσω». Στο σημείο αυτό, ο Ιησούς ρώτησε τον νομικό: «Λοιπόν, ποιος από τους τρεις φέρθηκε ως πλησίον σ' αυτόν τον άτυχο που έπεσε στα χέρια των ληστών;». Κι εκείνος απάντησε: «Αυτός που έδειξε ευσπλαχνία». «Πήγαινε, λοιπόν και κάνε κι εσύ το ίδιο», είπε ο Ιησούς («Ο καινούριος κόσμος του Χριστού είναι κοινωνία αγάπης», 2012).

Με αυτήν την παραβολή, ο Ιησούς κατέδειξε σε ποιο βαθμό αυταπάρνησης μπορεί να φθάσει η αγάπη προς τον συνάνθρωπό μας. Ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, ότι μπορεί κι εμείς κάποτε να βρεθούμε στην ανάγκη να ζητήσουμε βοήθεια. Η αγάπη δεν θέτει όρους ούτε όρια. Αγκαλιάζει όλους τους ανθρώπους, χωρίς θρησκευτικές, πολιτικές, εθνικές, φυλετικές ή άλλες διακρίσεις.

Παρακολουθώντας διαχρονικά την ιστορική εξέλιξη του εθελοντισμού, αυτό που μένει σήμερα χαραγμένο στις μνήμες μας είναι οι ζεστές ανθρώπινες παρουσίες που προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους στα στρατιωτικά νοσοκομεία, στα ορυχεία και τα μηχανοστάσια της Βιομηχανικής Επανάστασης, στους καταυλισμούς της προσφυγιάς και στα στρατόπεδα συγκεντρώσεων.

Οι μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται σήμερα ο εθελοντισμός είναι ποικίλες, μπορούμε όμως αρχικά να διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες, τον **επίσημο** και τον **ανεπίσημο** εθελοντισμό.

Επίσημος εθελοντισμός είναι η ανιδιοτελής προσφορά προς μια μη κυβερνητική οργάνωση ή ένα ίδρυμα και χωρίζεται σε επιμέρους τέσσερις κατηγορίες: τον περιβαλλοντικό, τον κοινωνικό, τον ανθρωπιστικό και τον ψυχαγωγικό εθελοντισμό. Παρακάτω θα αναφερθούμε αναλυτικά σε καθεμία από τις τέσσερις αυτές κατηγορίες.

Ο περιβαλλοντικός εθελοντισμός

Μέσα από αυτήν την κατηγορία εθελοντισμού, οι εθελοντές μαθαίνουν να αγαπούν, να σέβονται και να φροντίζουν το φυσικό περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτόν, αποκτούν πολλές γνώσεις για τα φυτά και την φροντίδα τους αλλά για και τον σημαντικό ρόλο τους στην ζωή μας. Μέσα από διάφορες δράσεις, όπως δενδροφυτεύσεις, αποψιλώσεις, καθαρισμούς δασών και ακτών, προσφέρουν σημαντικό όφελος στην κοινωνία μας. Χάρη στις ενέργειες αυτές, αποφεύγονται πλημμύρες, πυρκαγιές και μειώνεται η μόλυνση του περιβάλλοντος. Παράλληλα, οι εθελοντές φροντίζουν και για την πανίδα, προστατεύοντας και φροντίζοντας τα απειλούμενα προς εξαφάνιση είδη.

Ο κοινωνικός εθελοντισμός

Αυτή η κατηγορία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα προβλημάτων. Οι εθελοντές αναλαμβάνουν δράσεις που στοχεύουν στην υποστήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων, στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε παρεμβάσεις σε περιόδους κρίσης, στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και ποικίλες ακόμη δράσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Ο ανθρωπιστικός εθελοντισμός

Στον τομέα αυτόν, οι εθελοντές έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν, εκτός από την προσωπική τους εργασία, υλικά αγαθά ή χρήματα για την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν συμπολίτες μας, οι οποίοι ζουν κάτω από αντίξοες συνθήκες. Κύριος στόχος των εθελοντικών αυτών δράσεων είναι η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, που αποτελεί τον καθρέφτη κάθε κοινωνίας.

Ο ψυχαγωγικός εθελοντισμός

Ο εθελοντής δεν χρειάζεται να προσφέρει τις υπηρεσίες του αποκλειστικά σε φτωχές περιοχές ή περιοχές που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές. Είναι δυνατόν να εργαστεί και σε χώρους όπου άλλοι άνθρωποι απολαμβάνουν να βρίσκονται, βοηθώντας τους να διασκεδάζουν. Ο εθελοντισμός στη διάρκεια ενός μουσικού ή κινηματογραφικού φεστιβάλ είναι μία πρώτης τάξεως

ευκαιρία για να αποκτήσει κάποιος εργασιακή εμπειρία, να δικτυωθεί και να δημιουργήσει νέες φιλίες. Ανακαλύπτει τι συμβαίνει στα παρασκήνια και τι υπάρχει πίσω από τον καπνό και τους καθρέφτες. Τέλος, εξίσου σημαντικό, ο εθελοντής εξασφαλίζει δωρεάν είσοδο στο φεστιβάλ («Festival volunteering. Give a hand to fun!», 2019).

Ο **ανεπίσημος εθελοντισμός** αφορά στην προσφορά σε προσωπικό επίπεδο. Είναι η βοήθεια που προσφέρουμε σε άτομα που έχουν ανάγκη από φαγητό, ρούχα ή οτιδήποτε άλλο χωρίς την ανάμιξη κάποιου επίσημου φορέα, όπως για παράδειγμα, η προσφορά φαγητού σε έναν πεινασμένο άστεγο.

3. ΑΙΤΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Στις μέρες μας, οι λόγοι που οδηγούν τόσο τα άτομα όσο και ευρύτερες κοινωνικές ομάδες ή οργανώσεις στην ενασχόληση με τον εθελοντισμό συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με την σχέση κράτους-πολίτη.

Τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα κράτος είναι από τους βασικούς παράγοντες που οδηγούν την κοινωνία των πολιτών να επιδιώκει έναν πιο ενεργό ρόλο στην κοινωνία. Η οικονομική κρίση που επικρατεί στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, κατέδειξε την αδράνεια αλλά και την αδυναμία του κράτους να αντιμετωπίσει κοινωνικά προβλήματα όπως η φτώχεια. Ας μην ξεχνάμε ότι ένας τεράστιος μηχανισμός όπως το κράτος, ακόμη κι όταν έχει καλές προθέσεις, προσκρούει σε γραφειοκρατικά ζητήματα ή χρησιμοποιείται ως μέσο επικοινωνιακών μικροπολιτικών συμφερόντων. Αν, για παράδειγμα, λειτουργούσε αποτελεσματικά το κράτος πρόνοιας, δεν θα υπήρχε η ανάγκη για συγκέντρωση ειδών πρώτης ανάγκης, όπως τροφίμων και ρουχισμού, για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Τότε οι πολίτες, που έρχονται σε καθημερινή επαφή με δεκάδες προβλήματα, δεν έχουν παρά να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους.

Έτσι γεννιέται η ανάγκη για εθελοντική προσφορά και αναπτύσσονται εθελοντικές οργανώσεις, κυρίως ΜΚΟ (μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα), οι οποίες έχουν σήμερα επεκτείνει την δράση τους σε ποικίλους τομείς. Οι εθελοντικές δράσεις, οι οποίες μπορεί να αναπτύσσονται είτε σε τοπικό είτε σε διεθνές επίπεδο, οδηγούν στην μείωση του κόστους προσφοράς των υπηρεσιών και πρακτικά συμβάλλουν στην διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και στην ενεργοποίηση του πολίτη (Μπασδάρης, 2006). Συνεπώς, η ανεπάρκεια του οργανωμένου κράτους και της κοινωνίας στην έγκαιρη και αποτελεσματική διαχείριση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ορισμένα άτομα ή ευρύτερες κοινωνικές ομάδες αποτελεί ένα από τα βασικά αίτια της εθελοντικής πράξης. Τα προβλήματα που οι ίδιες οι κοινωνίες δημιουργούν, καλούνται στη συνέχεια να επιλύσουν. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του εθελοντισμού παίζει, εξάλλου, και η στήριξη και η προώθησή του τόσο από το Συμβούλιο της Ευρώπης όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Από την άλλη, στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία όπου ζούμε, η πολιτική και οι πολιτικοί έχουν διαψεύσει σε μεγάλο βαθμό τις προσδοκίες των πολιτών για κοινωνικό μετασχηματισμό, με αποτέλεσμα να παρατηρείται σήμερα πλήρης απαξίωση του πολιτικού συστήματος και της πολιτικής ως έννοιας γενικότερα. Στην Ελλάδα, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι, για να ενσωματωθεί κάποιος στο κοινωνικό-πολιτικό σύστημα, πρέπει να έχει γνωστούς, δηλαδή πελατειακές σχέσεις, κάτι που δεν φαίνεται να έχει αλλάξει με το πέρασμα των χρόνων. Το κενό αυτό ήρθαν να καλύψουν σταδιακά οι εθελοντικές δράσεις, σε ευρωπαϊκό κυρίως επίπεδο. Στις εθελοντικές οργανώσεις εξακολουθούν να υπάρχουν πολιτικά κριτήρια και κίνητρα, καθώς κυριαρχεί η πολιτική ως έννοια, φιλοσοφία και στάση ζωής. Αυτό που διαφέρει πλέον στην αντίληψη των πολιτών είναι ότι η άσκηση της πολιτικής δεν είναι πλέον ο τρόπος αλλαγής της κοινωνίας και προώθησης της κοινωνικής συμμετοχής (Βασιλάκη et al, 2007),

Επιπρόσθετα, στις μέρες μας, έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης και της προάσπισης των αξιών της αξιοπρέπειας, της ισότητας, της αλληλεγγύης και

της κοινωνικής ευθύνης, των θεμελιακών δηλαδή αξιών του κοινωνικού κράτους σε δημόσιο επίπεδο. Η προάσπιση, ωστόσο, των βασικών αυτών αξιών δεν αποτελεί υπόθεση μόνο του πολιτικο-διοικητικού συστήματος αλλά και του κάθε πολίτη χωριστά. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο κοινωνικός φιλόσοφος Andre Gorz, «Η έξοδος της κοινωνίας από την σημερινή κρίση πρέπει να αναζητηθεί ταυτόχρονα σε λιγότερη αγορά, λιγότερο κράτος και περισσότερες ανταλλαγές, οι οποίες δεν θα καθορίζονται με βάση το χρήμα ούτε θα κατευθύνονται από την διοίκηση αλλά θα θεμελιώνονται σε δίκτυα αυτοβοήθειας, εθελοντικής συνεργασίας και αυτοοργανωμένης αλληλεγγύης, καθώς και στην ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών («Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι», χχ).

Παράλληλα, όμως, ο εθελοντισμός έρχεται να υπηρετήσει μια βαθύτερη εσωτερική ανάγκη. Κι αυτό διότι οι εθελοντές προσφέρουν τις υπηρεσίες ή την βοήθειά τους για κοινωφελή σκοπό, χωρίς να περιμένουν κάποιο αντάλλαγμα για την προσφορά τους αυτή. Η ηλικία τους μπορεί να ποικίλλει, αφού όλοι μπορούν να προσφέρουν.

Ο Σπύρος Μανουσέλης, στο άρθρο του με τίτλο *Η βιοπολιτική του εθελοντισμού* (Μανουσέλης, 2017), μας καλεί να αναρωτηθούμε αν είμαστε θύματα μιας συστηματικής προπαγάνδας υπέρ του εθελοντισμού, ο οποίος οδηγεί τότε σε μία μαζική αυτοεξαπάτηση, ή αν ο εθελοντισμός αποσκοπεί στην ικανοποίηση μιας πραγματικής ζωτικής εσωτερικής ανάγκης του ανθρώπου. Καθώς μάλιστα ο αυθαίρετος διαχωρισμός της βιολογικής από την κοινωνική ζωή οδηγεί μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού στην αμφισβήτηση του δικαιώματός του στη ζωή, σήμερα, σε πολλά ανεπτυγμένα κράτη, σχεδιάζεται ήδη η ελαχιστοποίηση του νεωτερικού κράτους πρόνοιας και η μεγιστοποίηση των εξατομικευμένων, άμισθων και πολιτικά ανώδυνων εθελοντικών πρακτικών.

Εξάλλου, καθώς ο άνθρωπος έχει αναπτυγμένη συναισθηματική νοημοσύνη, είναι αναμενόμενο ότι η εικόνα ενός συνανθρώπου μας που υποφέρει ή ενός προσφυγόπουλου που κλαίει, θα μας

κάνει να συναισθανθούμε απόλυτα τον πόνο τους και, ως έναν βαθμό, να τον βιώσουμε προσωπικά και ενίοτε σωματικά.

Στο ίδιο άρθρο, αναφέρει, επίσης, ότι, ενώ κατά καιρούς έχουν δοθεί διάφορες πολιτικές, στατιστικές και αμιγώς κοινωνικές ερμηνείες των εθελοντικών δράσεων, δεν έχουν διερευνηθεί ακόμη τα ψυχολογικά και βιολογικά κίνητρα της ανθρώπινης ανάγκης για αλληλεγγύη που εκδηλώνεται μέσω του αυθόρμητου ή του οργανωμένου κοινωνικού εθελοντισμού.

4. ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Τα οφέλη που μπορεί να αποκομίσει ένας νέος (ηλικίας 18 – 30 ετών) μέσα από την εθελοντική εργασία είναι πολλαπλά. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, ο εθελοντισμός είναι μια πράξη ανιδιοτέλειας, από την οποία ο εθελοντής δεν περιμένει να αποκομίσει κάποιο κέρδος (volunteersligo.ie). Σύμφωνα μάλιστα με την έρευνα δύο ψυχολόγων, της Eva Mojza και της Sabine Sonnentag, τα οφέλη για έναν εθελοντή είναι αμέτρητα, τόσο για την ψυχολογική του υγεία όσο και για την κοινωνική του ζωή. Η συγκεκριμένη έρευνα κατέδειξε ότι τα άτομα που συμμετέχουν συχνά σε εθελοντικές δραστηριότητες πέρα από την καθημερινή τους εργασία, έχουν την ικανότητα να υπομένουν καλύτερα τις έντονες εργασιακές πιέσεις. Όπως δηλώνουν οι ίδιοι, την επόμενη μέρα στην εργασία τους νιώθουν πιο χαλαροί. Είναι πιο ψύχραιμοι και υπομονετικοί σε σχέση με τους συναδέλφους τους, όταν αντιμετωπίζουν δύσκολες και πιεστικές εργασιακές συνθήκες.

Επιπλέον, η ένταξη σε μια ομάδα εθελοντών αυξάνει τις ευκαιρίες για απόκτηση νέων γνώσεων και πρακτικών ικανοτήτων και κυρίως για νέες κοινωνικές επαφές με άτομα τα οποία μοιράζονται τις ίδιες προσωπικές ανησυχίες και κοινωνικοπολιτικές απόψεις. Οι κοινωνικές επαφές σε συνδυασμό με τον ομαδικό χαρακτήρα της εθελοντικής εργασίας αποδεικνύονται ιδιαίτερα επωφελείς για τους εθελοντές: ξεχνάνε τα προσωπικά τους προβλήματα και με τη βοήθεια της ομάδας παρακάμπτουν τα αυτοκαταστροφικά ψυχολογικά και κοινωνικά τους αδιέξοδα. Εύλογο

είναι βέβαια το ερώτημα αν οι εθελοντικές πρακτικές προκαλούν αυτές καθαυτές τις θετικές ψυχολογικές αντιδράσεις απέναντι στο καθημερινό άγχος και τις αφόρητες εργασιακές πιέσεις ή, αντιθέτως, αν ο εθελοντισμός είναι αυτός που προσελκύει τα πιο ήρεμα και ισορροπημένα ψυχολογικά άτομα. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα δεν είναι απλή ούτε προφανής, αφού πρόκειται ουσιαστικά για την λογική του «αυγού και της κότας».

Ωστόσο, οι ψυχολόγοι επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει όντως μια εγγενής θετική επίδραση σε όσους ασκούν συνειδητά τον εθελοντισμό. Με άλλα λόγια, η ένταξη σε μια νέα κοινωνική ομάδα, την οποία επέλεξαν ελεύθερα, τους προσφέρει το ανιδιοτελές αίσθημα αισιοδοξίας, πληρότητας και προσωπικής δικαίωσης που από καιρό είχαν απωλέσει στην καθημερινή κοινωνική, εργασιακή και οικογενειακή τους ζωή.

Ένα άλλο εύλογο ερώτημα είναι γιατί οι άνθρωποι αυτοί δεν επέλεξαν να στραφούν σε άλλες επωφελείς δραστηριότητες, μέσα από τις οποίες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν νέες κοινωνικές επαφές, όπως, για παράδειγμα, μαθήματα μαγειρικής, θεάτρου, δημιουργικής γραφής ή ακόμη και ένα ομαδικό άθλημα. Τι το ιδιαίτερο έχουν οι εθελοντικές δραστηριότητες; Οι ερευνητές - ψυχολόγοι και κοινωνιολόγοι - διαπίστωσαν ότι η εθελοντική δραστηριότητα αναπληρώνει, έστω και φαντασιακά, την ανάγκη των ανθρώπων για προσωπική δημιουργία και κυρίως το αίσθημα ότι ασχολούνται με μια χρήσιμη κοινωνική δραστηριότητα. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο στον εθελοντισμό επενδύουν κυρίως οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι, όπως τουλάχιστον προκύπτει από τις πρωτοποριακές έρευνες των Edwin Boezeman και Naomi Ellemers στην Ολλανδία και του Theo Wehner και της ομάδας του στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης. Οι ίδιες έρευνες κατέληξαν στο αναμενόμενο συμπέρασμα ότι το ψυχολογικό πρότυπο του εθελοντή εκφράζεται συνήθως από άτομα που δεν είναι καθόλου ικανοποιημένα από την επαγγελματική ή και την προσωπική τους ζωή. Ο μετανεωτερικός εθελοντισμός δεν έχει καμία σχέση με την αστική φιλανθρωπία, αφού προβάλλεται πλέον μαζικά ως υποκατάστατο είτε της κανονικής εργασίας είτε της αποδομημένης λειτουργίας του κράτους πρόνοιας. Η μετανεωτερική

βιοπολιτική επιβάλλει τον εθελοντισμό ως μέσο εκτόνωσης της οργής ενός ολοένα διογκούμενου αριθμού περιθωριοποιημένων πολιτών και ως μέσο κοινωνικής διαχείρισης.

Είναι γνωστό ότι η εύρεση εργασίας στις μέρες μας είναι μια δύσκολη υπόθεση, ειδικά για τους νέους που δεν διαθέτουν προϋπηρεσία. Η εθελοντική εργασία μπορεί να εμπλουτίσει το βιογραφικό τους σημείωμα και να αποτελέσει μια εμπειρία που θα τους βοηθήσει στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

Καθώς η εθελοντική εργασία μπορεί να καλύπτει διαφορετικούς τομείς, δίνει την δυνατότητα στους νέους να αποκτούν ποικίλες γνώσεις, ενώ παράλληλα ανακαλύπτουν νέες δεξιότητες και ταλέντα που ίσως δεν γνώριζαν ποτέ ότι είχαν.

Το άτομο κοινωνικοποιείται, έρχεται σε επαφή με άλλους ανθρώπους και μέσα από την ομαδική εργασία του δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσει πραγματικά τους γύρω του και να δημιουργήσει φιλίες.

Ο εθελοντισμός προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες για επαγγελματική αποκατάσταση (onek.org.cy).

Επίσης, μέσα από αυτόν, βελτιώνεται η υγεία, μειώνεται το στρες και ενισχύεται η αυτοεκτίμηση του ατόμου. Σύμφωνα με έρευνες στις οποίες στηρίζεται μια έκθεση του National & Community Service, ο εθελοντισμός βοηθάει σημαντικά στην βελτίωση της υγείας του ατόμου, καθώς μεγάλο ποσοστό εθελοντών έχει χαμηλότερα ποσοστά θνησιμότητας, μεγαλύτερη λειτουργική ικανότητα και χαμηλότερα ποσοστά κατάθλιψης στη μετέπειτα ζωή τους σε σχέση με εκείνους που δεν προσφέρουν εθελοντικά. Η μαρτυρία της Ν. Δούλου, εθελόντριας και ιδρυτικού μέλους της ομάδας «Συν+άνθρωποι», το επιβεβαιώνει: «Ακόμα και στον εργασιακό τομέα απέκτησα δεξιότητες, ενώ, κατά της περιόδου που ήμουν άνεργη, ο εθελοντισμός με βοήθησε να μην πέσω σε κατάθλιψη» Βοηθώντας τους συνανθρώπους του να μάθουν ανάγνωση ή προσφέροντάς τους

βασικά αγαθά, όπως τροφή, ρούχα, ιατρική περίθαλψη, ο εθελοντής έρχεται σε επαφή με την κοινότητα και γνωρίζει καλύτερα τις ανάγκες της.

Ο εθελοντισμός αυξάνει, επίσης, τις πιθανότητες εισαγωγής ενός νέου σε πανεπιστήμια και κολέγια του εξωτερικού, τα οποία αναζητούν σήμερα νέους με ανησυχίες που θέλουν να προσφέρουν στους συνανθρώπους τους, άτομα συγκροτημένα και δραστήρια. Ο εθελοντισμός καταργεί τα σύνορα μέσα από την συμμετοχή σε διεθνή εθελοντικά προγράμματα και μέσα απ' αυτόν το άτομο κατανοεί την διαφορετικότητα.

Οι εθελοντές κάνουν τον κόσμο καλύτερο, βάζοντας τέρμα στην αδράνεια και παίρνοντας πρωτοβουλίες για την επίλυση καθημερινών προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε ακόμα και μέσα στην κοινότητα μας.

Σύμφωνα με τον καθηγητή Wharton Cassie Mogilner, στην έρευνα που δημοσίευσε στο Business Review του Χάρβαρντ, ο χρόνος του εθελοντισμού μας κάνει να αισθανόμαστε ότι έχουμε στη διάθεσή μας περισσότερο προσωπικό χρόνο. Παρόμοιες έρευνες έχουν αποδείξει ότι οι άνθρωποι που προσφέρουν χρήματα για φιλανθρωπικούς σκοπούς, αισθάνονται ακόμα πιο πλούσιοι. Γενικότερα, ο εθελοντισμός σε κάθε μορφή του μας χαρίζει ένα αίσθημα χαράς και φέρνει γέλιο και χαμόγελο στην ζωή μας.

Για πολλούς νέους ο εθελοντισμός έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στην επαγγελματική τους πορεία και έχει επιδράσει καταλυτικά στην ζωή τους. Στις 5 Δεκεμβρίου 2017, με αφορμή τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Εθελοντισμού, η δημοσιογράφος Φωτεινή Σταμογιώργου συνομίλησε με δύο απ' αυτούς («Ο εθελοντισμός ως στάση ζωής: η εμπειρία δυο νέων που τους άλλαξε τη ζωή», 2017).

Πρώτη ήταν η Γκαμπριέλα Τελεκφάλβι, Εθνική Συντονίστρια των δράσεων για τα 30 Χρόνια Erasmus στο Erasmus Student Network Greece, Πρόεδρο του συλλόγου ESN στο Α.Ε.Ι. Πειραιά

Τ.Τ., πρώην εθελόντρια της Ethelon, αλλά και δημιουργό της ομάδας «Labyrinth of Senses», η οποία τιμήθηκε με το βραβείο Social Impact Award. Δεύτερος, ο Νίκος Φόρος, ενεργό μέλος της οργάνωσης Ethelon, με δράση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και στόχο την ενίσχυση των εθελοντισμού και την συμμετοχή όλο και περισσότερων νέων, οργανισμών και εταιρειών σε εθελοντικές δράσεις και πρωτοβουλίες.

Για την Γκαμπριέλα ο εθελοντισμός μπήκε τυχαία στην ζωή της. Έτυχε να παραβρεθεί σε μια εκδήλωση όπου η ευτυχία που εξέπεμπαν οι εθελοντές, την έκανε την ίδια μέρα να γίνει μέλος της οργάνωσης GloVo (της σημερινής Ethelon). Για εκείνη ο εθελοντισμός αντιπροσώπευε πολλά παραπάνω απ' όσα ήλπιζε και αναζητούσε. Ήταν μια νέα οικογένεια και η έμπνευση που πάντα χρειαζόταν. Ο Νίκος ξεκίνησε ως εθελοντής στην AIESEC και ο εθελοντισμός του άνοιξε την πόρτα σε έναν κόσμο προσφοράς, αλληλοεκτίμησης και ενδιαφερόντων. Και οι δύο τόνισαν ότι ο εθελοντισμός τους βοήθησε να ανακαλύψουν πτυχές του εαυτού τους που δεν πίστευαν ότι είχαν και ότι οι στόχοι που τους έθεταν, τους έκαναν να εξελιχθούν. Αναφέρουν μάλιστα χαρακτηριστικά ότι τους δόθηκαν ευκαιρίες ώστε να μπορέσουν να αποδείξουν τι μπορούν να καταφέρουν. Η Γκαμπριέλα είχε ως κίνητρο την κοινωνική προσφορά και το αντίκτυπο που έχει στην κοινωνία, ενώ ο Νίκος τα ταξίδια στο εξωτερικό, προκειμένου να γνωρίσει και να δικτυωθεί με νέους από άλλες χώρες και Πανεπιστήμια του εξωτερικού και της Ελλάδας.

Μέσα από τον εθελοντισμό, οι δύο νέοι είδαν τα πράγματα μέσα από ένα άλλο πρίσμα, κάτι που συνέβαλε αποφασιστικά στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Έμαθαν να σκέφτονται έξω από τα πλαίσια και τα στερεότυπα και να σέβονται την διαφορετικότητα. Επίσης, και οι δύο αναφέρουν ότι η βιωματική εκπαίδευση συνέβαλε σημαντικά στην προσωπική τους εξέλιξη. Τέλος, στην ερώτηση της δημοσιογράφου σχετικά με το πού βρίσκεται σήμερα ο εθελοντισμός στην Ελλάδα, ο Νίκος απάντησε ότι, αν και τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά άλματα, τα περιθώρια βελτίωσης είναι αρκετά μεγάλα. Απευθυνόμενος στους νέους ανθρώπους, τους παρότρυνε να ασχοληθούν με τον εθελοντισμό, καθώς είναι ένα υπέροχο ταξίδι γνώσης,

εμπειριών και προσωπικής αναζήτησης και τους προσφέρει πολλές ευκαιρίες να δοκιμάσουν τις ιδέες και τα όνειρα τους.

5. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΗ

Ένας εθελοντής πρέπει να διαθέτει κάποια βασικά προσόντα ως προς τον χαρακτήρα του. Ακόμα, όμως, και οι εξειδικευμένες γνώσεις που τυχόν έχει, μπορούν να αποβούν χρήσιμες. Πιο συγκεκριμένα, ο εθελοντής θα πρέπει να έχει έντονο αναπτυγμένο αίσθημα ευθύνης και να προσφέρει χωρίς να περιμένει αντάλλαγμα. Επίσης, χρειάζεται να είναι κοινωνικός, δηλαδή πρόθυμος να συνεργαστεί και να συντονιστεί με άλλες ομάδες εθελοντών ή άλλες κρατικές υπηρεσίες και να μπορεί με τις γνώσεις του ή έπειτα από εκπαίδευση, να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες όπου και όταν χρειαστεί. Απαραίτητες είναι και οι οργανωτικές ικανότητες ώστε να μπορεί να ανταπεξέρχεται στις υποχρεώσεις του και η εξειδίκευση ή η δυνατότητα εξειδίκευσης, για να μπορεί να προσφέρει τα μέγιστα την στιγμή που θα του ζητηθεί.

6. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σήμερα δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία σχετικά με το κατά πόσο ο εθελοντισμός πρέπει να αμείβεται. Αρκετοί εκτιμούν ότι για λόγους βιωσιμότητας της εθελοντικής εργασίας, οι εθελοντές θα πρέπει να αμείβονται προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στα έξοδα διαβίωσης, όπως το φαγητό, η στέγη ή οι μετακινήσεις τους. Στην Ελλάδα, δεν υπάρχει ειδικό νομικό πλαίσιο για τους εθελοντές και τους εθελοντικούς οργανισμούς.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών, το άρθρο 10 (www.opengov.gr/types/), το οποίο αναφέρεται στην εθελοντική απασχόληση, προβλέπει ότι οι εθελοντικοί οργανισμοί έχουν την πλήρη ευθύνη όσον αφορά τον εθελοντή. Πιο συγκεκριμένα, ο εθελοντικός οργανισμός ή ο φορέας ευθύνονται («Μελέτη του εθελοντισμού στην Ελλάδα, 2015) για τυχόν ζημιές που μπορεί να προκαλέσει ο εθελοντής κατά την εργασία του στο φορέα, σύμφωνα με τα άρθρα 922 και 334 ΑΚ (Αστικού Κώδικα), για την κάλυψη ιατροφαρμακευτικών και νοσοκομειακών δαπανών, για

ατυχήματα ή ασθένεια του εθελοντή, κατά την εθελοντική εργασία, καθώς και για την κάλυψη αναγκών κατά τη διαμονή των εθελοντών στο εξωτερικό, όπως έξοδα μετακίνησης, διαβίωσης, καταλύματος, επαναπατρισμού, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, καθώς και άλλες δαπάνες που σχετίζονται με την εθελοντική απασχόληση του εθελοντή στη ΜΚΟ ή τον φορέα και εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της ΜΚΟ ή του φορέα.

Τέλος, πρέπει να γνωρίζουμε ότι η εργατική νομοθεσία δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις εθελοντικής απασχόλησης. Συνεπώς, οι εθελοντές εξαρτώνται αποκλειστικά από τους οργανισμούς προκειμένου να καλύψουν τα έξοδα που προκύπτουν από την εθελοντική τους δραστηριότητα.

Κάθε πολίτης μπορεί να πάρει μέρος σε μια εθελοντική δράση. Με την ένταξη του σε ένα εθελοντικό πρόγραμμα πρέπει να γνωρίζει τόσο τα δικαιώματά του όσο και τις υποχρεώσεις του προς τον εκάστοτε οργανισμό ή την κοινότητα (Μπάσδαρης, 2016).

Ο εθελοντής έχει το δικαίωμα («Προσεγγίζοντας την έννοια του εθελοντισμού, γχ) να δραστηριοποιείται σε ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον, να γνωρίζει ποια είναι η εργασία που θα παράσχει, να αποφασίζει πόσο χρόνο θα διαθέσει σ' αυτή, να λαμβάνει εκπαίδευση, υποστήριξη, επίβλεψη και καθοδήγηση, να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του και να αναπτύσσει πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της ομάδας.

Εκτός από τα δικαιώματα που αναφέραμε παραπάνω, ο εθελοντής έχει και ορισμένες υποχρεώσεις απέναντι στον εκάστοτε οργανισμό ή κοινότητα («Διακήρυξη των δικαιωμάτων και των ευθυνών των εθελοντών», γχ). Εάν δεν είναι πρόθυμος να τηρήσει αυτούς του κανόνες, η συνεργασία του εθελοντή με τον οργανισμό ή την κοινότητα παύει να ισχύει (Μπάσδαρης, 2016).

Πιο συγκεκριμένα, οι εθελοντές υποχρεούνται να τηρούν τον κώδικα δεοντολογίας της οργάνωσης, ο οποίος καθορίζει και τους κανόνες της εθελοντικής δράσης, καθώς και τις

υπόλοιπες απαιτήσεις της οργάνωσης και να ενημερώνουν τους εκάστοτε υπεύθυνους για τυχόν αλλαγές ως προς τη διαθεσιμότητά τους και τις ώρες. Οφείλουν, επίσης, να συμμετέχουν πρόθυμα σε ατομικά ή ομαδικά εκπαιδευτικά προγράμματα, έτσι ώστε να βελτιώνουν τις δεξιότητες και να ανταποκρίνονται καλύτερα στα καθήκοντά τους να είναι εχέμυθοι όσον αφορά πληροφορίες της οργάνωσης, να συνεργάζονται με τους συναδέλφους τους χωρίς διακρίσεις, να γνωρίζουν τι μπορούν να κάνουν και να προσφέρουν στην οργάνωση, και, τέλος, να καταγγέλλουν περιστατικά παράνομης συμπεριφοράς μελών, ώστε να διατηρείται η διαφάνεια και να υπηρετείται ο σκοπός της οργάνωσης.

7. ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ

Η **φιλανθρωπία** («Φιλανθρωπία-αγαθοεργία-δωρεά», χχ), είναι μια πρωτοβουλία ιδιωτών ή ιδρυμάτων με στόχο την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων ή των κοινοτήτων, οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Ετυμολογικά η λέξη σημαίνει την αγάπη του ανθρώπου, με την έννοια της φροντίδας για την τροφή, την ανάπτυξη και την ενίσχυση δεινοπαθούντων συνανθρώπων μας. Η λέξη επινοήθηκε στην αρχαία Ελλάδα από τον Αισχύλο στην τραγωδία του *Προμηθέας Δεσμώτης*, ενώ η πρώτη χρήση του όρου έγινε στον πλατωνικό διάλογο *Ευθύφρων*.

Πρόκειται για μια πράξη που συνίσταται στην προσφορά υλικών αγαθών (τροφίμων, κτηρίων, χρημάτων κλπ), και είναι βραχυπρόθεσμη, καθώς έχει στόχο να αντιμετωπίσει ή να ανακουφίσει προσωρινά έναν αδύναμο συνάνθρωπο. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν δημιουργείται μια μόνιμη σχέση συμπαράστασης και αλληλεγγύης.

Ο όρος διαφοροποιείται όταν η προσφορά αυτή προέρχεται από την Εκκλησία, η οποία προσφέρει τόσο υλικά αγαθά όσο και κοινωφελές έργο, όχι μόνο ευκαιριακά αλλά και σε μόνιμη βάση, με ηθική δέσμευση και διάρκεια. Σε αυτήν την περίπτωση, η φιλανθρωπία προσεγγίζει την έννοια της αλληλεγγύης.

Από την άλλη πλευρά, στην **κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία** δραστηριοποιούνται νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, προκειμένου να στηρίξουν μια εναλλακτική μορφή οργάνωσης των σχέσεων παραγωγής, διανομής, κατανάλωσης και επανεπένδυσης, βασισμένη στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, καθώς και του σεβασμού στον άνθρωπο και το περιβάλλον. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, η ισχνή έως ανύπαρκτη κοινωνία των πολιτών σε συνδυασμό με μια στενή και συχνά στρεβλή αντίληψη του εθελοντισμού είναι από τους βασικούς λόγους της αδυναμίας ενεργοποίησης της εναλλακτικής αυτής οικονομίας. Μετά το 2010, όμως, είναι αξιοπρόσεκτος ο πολλαπλασιασμός πρωτοβουλιών των πολιτών, ιδίως σε νέες μορφές κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, οι οποίες αποτελούν δημιουργικές αντιστάσεις ως προς την επικρατούσα οικονομική λογική (Νικολόπουλος & Καπογιάννης, 2013).

Την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία την συναντάμε με την μορφή κοινωνικών συνεταιρισμών (σε τοπικό επίπεδο) ή κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων (συνήθως σε αστικό επίπεδο). Έχουν ως κύριο στόχο την ενσωμάτωση και στήριξη αδύναμων ομάδων, όπως άτομα με αναπηρία οποιασδήποτε μορφής (σωματική, ψυχική, νοητική, αισθητηριακή), άτομα με προβλήματα εξάρτησης, άστεγους, άπορους, μακροχρόνια άνεργους άνω των πενήντα ετών κλπ. Οι εργαζόμενοι των οργανώσεων αυτών αμείβονται για την εργασία τους, κάτι που αποτελεί κίνητρο για συμμετοχή στην εκάστοτε οργάνωση. Πρόκειται για ένα είδος κοινωνικής ένταξης, κατά την οποία ορίζεται η διαδικασία ενσωμάτωσης στην κοινωνική και οικονομική ζωή ατόμων που ανήκουν στις "ευάλωτες" και τις "ειδικές" ομάδες του πληθυσμού, κυρίως μέσω της προσφοράς μισθωτής εργασίας.

Συνεταιρισμοί, ωστόσο, δημιουργούνται συχνά και για την προώθηση της τοπικής αγροτικής οικονομίας ή την προστασία του περιβάλλοντος, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτόν την βιώσιμη ανάπτυξη. Οι συνεταιρισμοί αυτοί στρέφονται σε οικονομικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην αειφορία του φυσικού περιβάλλοντος, προστατεύουν και βελτιώνουν τα κοινά αγαθά αλλά και προωθούν την πολυπολιτισμική συμφιλίωση, δίνοντας έμφαση στην τοπική διάσταση (σχέδιο

Νόμου "Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της"). Στόχος τους είναι η προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, η αειφόρος γεωργία και κτηνοτροφία, με έμφαση στη διατήρηση και διάδοση απειλούμενων τοπικών παραδοσιακών ποικιλιών ή «φυλών» και στην αποτροπή διείσδυσης γενετικά τροποποιημένων τροφίμων, η παραγωγή, μεταποίηση, προώθηση, διατήρηση και ανάδειξη τοπικών προϊόντων, υπηρεσιών και επαγγελμάτων, καθώς και της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε τόπου κλπ.

Ας εξετάσουμε, όμως, την ονομασία των δύο αυτών δραστηριοτήτων. Η φιλανθρωπία είναι μια από τις ωραιότερες και ιερότερες λέξεις και έννοιες. Η ίδια η ετυμολογία της λέξης (φίλος + άνθρωπος) μας βοηθά να κατανοήσουμε το μεγαλείο της. Υπάρχει μια κατάσταση ανισότητας μεταξύ εκείνου που κάνει την φιλανθρωπία και εκείνου που την δέχεται. Τέλος, πρόκειται για μια πράξη περιστασιακή που σπάνια επαναλαμβάνεται.

Η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία σχετίζεται με την ίδια την κοινωνία, δηλαδή έχει ως απώτερο σκοπό την κάλυψη συλλογικών αναγκών. Αυτό το επιτυγχάνει μέσα από κοινωνικές και συνεταιριστικές επιχειρήσεις, δίκτυα ανταλλαγής υπηρεσιών και προϊόντων, επιχειρήσεις ένταξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως έχουμε αναφέρει παραπάνω και εξυπηρετεί τις ανάγκες της κοινωνίας και των εργαζομένων σε αυτές, χωρίς να επιδιώκουν το κέρδος. Σε συνθήκες κρίσης, μπορεί να αναζωογονήσει και να τονώσει την αυτοπεποίθηση στις διευρυμένες δυνατότητες των πολιτών, η οποία έχει κλονισθεί ή νεκρωθεί (Νικολόπουλος & Καπογιάννης, 2013).

Συνεπώς, οι διαφορές ανάμεσα στην φιλανθρωπία και την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία είναι αρκετές, πολλές όμως είναι και οι ομοιότητες που μπορούμε να παρατηρήσουμε. Βλέπουμε ότι και οι δύο δραστηριότητες δεν έχουν έναν συγκεκριμένο ορισμό αλλά κάθε δράση διαφέρει. Παρακάτω συνοψίζουμε τα βασικά χαρακτηριστικά των δύο αυτών δραστηριοτήτων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Πρόκειται για μια επαναλαμβανόμενη δραστηριότητα, η οποία αποτελεί αυτόνομη πρωτοβουλία ενός ατόμου ή μιας ομάδας, Η προσφερόμενη εργασία είναι αμειβόμενη, ενώ βασικός στόχος της δραστηριότητας είναι το όφελος της κοινότητας ή μιας συγκεκριμένης ομάδας. Συνεπώς, είναι εμφανής η συλλογική διάσταση της οργάνωσης, στην οποία συμμετέχουν συνήθως άτομα με κοινές ανάγκες και στόχους. Η διανομή των κερδών είναι περιορισμένη, αφού κύριος στόχος είναι η επανεπένδυση του μεγαλύτερου μέρους των κερδών για την εκπλήρωση της κοινωνικής αποστολής της επιχείρησης.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ

Η φιλανθρωπική δράση πραγματοποιείται συνήθως μία φορά και σπάνια επαναλαμβάνεται. Έχει θεολογική καταγωγή και θεωρεί την φτώχεια ως περίπου φυσικό-φυσιολογικό φαινόμενο και όχι ως κοινωνικό (Νικολόπουλος & Καπογιάννης, 2013). Αποτελεί αυτόνομη πρωτοβουλία ενός ατόμου ή μιας ομάδας και μία πράξη κατά την οποία ένα άτομο ή μια ομάδα προσφέρει κάτι απ' το περίσσειμά του. Βασικός στόχος της είναι η στήριξη μιας κοινότητας ή μιας ομάδας για την κάλυψη των αναγκών τους. Η προσφορά αυτή συνίσταται κατά κύριο λόγο σε υλικά αγαθά (τροφή, ρούχα, χρήματα) και σπάνια σε κοινωφελές έργο.

Είναι, λοιπόν, αναμενόμενο να συγχέουμε πολύ συχνά τις έννοιες εθελοντισμός, κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία και φιλανθρωπία. Και οι τρεις αυτές δράσεις έχουν ως βασικό στόχο την στήριξη ατόμων ή ομάδων που έχουν ανάγκη από βοήθεια για να στηριχθούν στα πόδια τους. Αυτό που τις διαφοροποιεί είναι ο τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται η στήριξη αυτή.

Από την πλευρά του, ο **εθελοντισμός** είναι μια πολυεπίπεδη προσφορά που απευθύνεται και κινητοποιεί όλες τις ομάδες του πληθυσμού, ηλικιωμένους, επαγγελματίες, άνεργους, γυναίκες, άνδρες, ανθρώπους με ειδικές ανάγκες κλπ. Η ομάδα όμως που κυρίως συμβάλλει στην ανάπτυξη του εθελοντισμού είναι εκείνη των νέων. Οι συνταξιούχοι και γενικότερα οι μεγάλοι σε ηλικία εθελοντές, έχουν περισσότερες γνώσεις και πολυετή εμπειρία, είτε είναι γιατροί, δικηγόροι,

καλλιτέχνες, τεχνίτες κλπ. Μπορούν να προσφέρουν πολλά στον εθελοντισμό, όμως δεν έχουν την ενέργεια και την υπομονή που διαθέτει κάποιος νέος. Επίσης, οι νέοι έχουν καινούργιες ιδέες και δυναμισμό για την συνεχή ανάπτυξη του εθελοντισμού. Μπορεί η επαγγελματική εμπειρία να αποτελεί σημαντικό προσόν αλλά δεν είναι απαραίτητη για την συμμετοχή σε κάποιον εθελοντικό οργανισμό, όπως θα δούμε παρακάτω (Βασιλάκη et all, 2008).

8. Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΟΣΜΟ

Μέσα από την ιστορική αναδρομή που προηγήθηκε, έγινε σαφές ότι οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες επηρεάζουν την κοινωνία. Έτσι και στην Ελλάδα, οι λόγοι που ώθησαν στην ανάπτυξη των εθελοντικών οργανώσεων ήταν η μετανάστευση, η άνοδος της αστικής τάξης, η ενίσχυση των πολιτικών δικαιωμάτων και η διάδοση των δημοκρατικών αξιών του διαλόγου και της συλλογικής δράσης.

Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα, συγκριτικά με τις υπόλοιπες δυτικές ευρωπαϊκές χώρες, διαθέτει λιγότερες εθελοντικές οργανώσεις. Αυτό συμβαίνει για πολλούς λόγους, αλλά κυρίως διότι είναι ένα κράτος το οποίο χαρακτηρίζεται από χαμηλό κοινωνικό κεφάλαιο και από την ύπαρξη πελατειακών σχέσεων που επικράτησαν για πολλά χρόνια.

Στην χώρα μας, ο εθελοντισμός άρχισε να αναπτύσσεται κυρίως μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας. Η ανάπτυξη αυτή στηρίχτηκε και συνδέθηκε με το κράτος. Από τα μέσα του 1980, ωστόσο, η πολιτική συμμετοχή μειώθηκε αισθητά, ενώ η συμμετοχή σε εθελοντικές οργανώσεις παρουσίασε αυξομειώσεις, διαχωρίζοντας και οριοθετώντας τον ρόλο του κράτους και των εθελοντικών οργανισμών. Στη δεκαετία του 1990, παρατηρήθηκε σταδιακή μείωση της συμμετοχής στα εργατικά συνδικάτα, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του 2000, με αφορμή τους σεισμούς του 1999 στην Αττική (Φερόνας, 2009), άρχισαν να οργανώνονται άτυπες συλλογικές δράσεις.

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να αναφέρουμε την *Ομοσπονδία Εθελοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Ελλάδος* (Ο.Ε.Μ.Κ.Ο.Ε). Το 1992, διαπιστώθηκε η έλλειψη και η αναγκαιότητα συγκρότησης μιας τέτοιας οργάνωσης, η οποία, ως δευτεροβάθμιο όργανο, θα είχε ως στόχο τον συντονισμό των ενεργειών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) αλλά και των επαφών τους με τους κοινωνικούς φορείς.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, δηλαδή το 1996, το προεδρείο του 2^{ου} Πανελληνίου και Ομογένειας Συνεδρίου Εθελοντικών Οργανώσεων αποφάσισε την ίδρυση της Ομοσπονδίας, η οποία περιλάμβανε δώδεκα οργανώσεις από την Αθήνα, την Θεσσαλονίκη και την Πάτρα.

Με την πάροδο του χρόνου και με αφορμή τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 στην Αθήνα, η ανάγκη για την οργάνωση και την προώθηση του εθελοντισμού στην χώρα μας έγινε πλέον επιτακτική. Η κοινωνία των πολιτών εκφράστηκε μέσα από την δημιουργία νέων συλλογικών φορέων, συλλόγων, σωματείων και εθελοντικών οργανώσεων, καθώς και με την αύξηση των άτυπων οργανώσεων. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτή έπαιξε η προβολή και η προώθηση του εθελοντισμού μέσα από τα ΜΜΕ, με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.

Ωστόσο, η ενασχόληση με τον εθελοντισμό δεν είχε ακόμα πλήρη αποδοχή από την ελληνική κοινωνία και δεν αποτελούσε διαδεδομένη κοινωνική πρακτική για την πλειοψηφία των πολιτών. Ήταν περισσότερο μια προοπτική που απασχολούσε μάλλον δυνητικά τους Έλληνες. Οι άνθρωποι ήταν διστακτικοί και δεν λειτουργούσαν ως ενεργοί πολίτες, ενώ οι δήμοι και οι κοινότητες βασιζόνταν στην ιδιωτική πρωτοβουλία ή αναλάμβαναν εθελοντικές δράσεις με στόχο την αυτοπροβολή του εκάστοτε ηγέτη. Το 2011, όμως, με την εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης, άρχισε να διαφαίνεται μια τάση ενίσχυσης των εθελοντικών δράσεων. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι η παροχή υποστήριξης από την πλευρά των δήμων δεν αφορούσε πλέον αποκλειστικά τις Μ.Κ.Ο. αλλά και άτυπες ομάδες που είχαν στο μεταξύ αυξηθεί, ως ένδειξη των ελλείψεων του κράτους στον τομέα της κοινωνικής προσφοράς.

Μετά το μεγάλο σκάνδαλο που ξέσπασε το 2011 με αφορμή τη χρηματοδότηση με τεράστια ποσά Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για ανύπαρκτους σκοπούς, οι πολίτες και κυρίως μια μεγάλη μερίδα νέων που επιθυμούσαν να ασχοληθούν με τα κοινά, στράφηκε προς άτυπες ομάδες με απολιτικό προφίλ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το κίνημα των –istas. Ξεκίνησε από τους Atenistas στην Αθήνα και σταδιακά κατέκλυσε όλη την Ελλάδα εμπνέοντας κι άλλους ανθρώπους να δημιουργήσουν παρόμοιες ομάδες. Ακόμη όμως και μικρές ΜΚΟ που δεν λάμβαναν καμία χρηματοδότηση παρά μόνο από τις εισφορές των μελών τους, αναγκάστηκαν να διακόψουν την λειτουργία τους και να συνεχίσουν την δράση τους ως άτυπες ομάδες («Εθελοντισμός: χάσιμο χρόνου ή ελευθερία», 2017).

Γενικά, τα τελευταία χρόνια, στη χώρα μας ο εθελοντισμός έχει θετική αντιμετώπιση από ολοένα και περισσότερους πολίτες, καθώς θεωρείται πλέον μια πράξη κοινωνικής συνεισφοράς, απόδειξη αγάπης και όχι πράξη ελεημοσύνης και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να ενισχυθεί. Με την σειρά του το κράτος προσπαθεί να στηρίζει με ουσιαστικό τρόπο τις εθελοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Αυτό επιτεύχθηκε με την σύσταση θέσης υφυπουργού για θέματα εθελοντισμού, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας (www.minedu.gov.gr), καθώς και με την ψήφιση δυο νόμων και μίας υπουργικής απόφασης με στόχο την οριοθέτηση, την καταγραφή και το συντονισμό της δράσης των ΜΚΟ.

Από την άλλη, οι εθελοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα έχουν σήμερα αυξηθεί σημαντικά. Οι νέοι μπορούν πλέον να αναζητήσουν και να βρουν εθελοντικές οργανώσεις αλλά και δράσεις που τους εκφράζουν. Η πιο γνωστή εθελοντική μη κερδοσκοπική οργάνωση είναι η Ethelon, η οποία προέκυψε από την συνένωση δύο μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, της GloVo-Global και της Volunteers Platform, με κοινό στόχο την ένωση των δυνάμεων τους για την ενίσχυση της κουλτούρας του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Η Ethelon προσφέρει σήμερα σε κάθε ενδιαφερόμενο πολίτη την ευκαιρία να συμμετέχει σε κοινωνικές δράσεις, να βρίσκει ενδιαφέρουσες θέσεις εθελοντισμού σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και να αποκτά

πρόσβαση σε εκδηλώσεις των ενδιαφερόντων του. Μέσα από την επίσημη ιστοσελίδα της οργάνωσης (www.ethelon.org.gr), οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν νομικά εγγεγραμμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώσεις ή Ιδρύματα είτε απλά εθελοντικές ομάδες, όλες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Σήμερα, στην χώρα μας λειτουργούν 512 συνολικά εθελοντικές οργανώσεις κάθε είδους: αερολέσχες, ναυτικοί όμιλοι, κυνηγετικοί, ορειβατικοί ή φυσιολατρικοί σύλλογοι, ομάδες εθελοντών πυροσβεστών, πλήθος διασωστικές ομάδες και εθελοντικές ομάδες δασοπροστασίας, ομάδες δυτών, σύλλογοι εθελοντών έκτακτων αναγκών κ.ά. Από αυτές 93 δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Αττικής και 82 στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ ιδιαίτερα ενεργά στον τομέα του εθελοντισμού είναι και τα νησιά του Βορείου Αιγαίου (Σάμος, Λέσβος, Ικαρία, Φούρνοι και Χίος) με 41 εθελοντικές οργανώσεις (ΓΓΠΠ, Μητρώο εθελοντικών οργανώσεων).

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι ο εθελοντισμός στην χώρα μας πέρασε από πολλά διαφορετικά στάδια. Στις μέρες μας, είναι μια συμπεριφορά που όλοι σχεδόν επιδιώκουμε. Σε κάθε εποχή αλλάζει μορφή, όμως δεν αλλάζει σκοπό. Παραμένει μια ανιδιοτελής πράξη αγάπης χωρίς την επιδίωξη χρηματικού κέρδους.

Πιο συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά τους νέους στη χώρα μας, οι οποίοι έχουν, κατά γενική ομολογία, περιορισμένο χρόνο λόγω του απαιτητικού εκπαιδευτικού συστήματος, έρευνες που πραγματοποιήθηκαν τα έτη 1997 και 2001, σχετικά με το πώς περνούν οι νέοι ηλικίας 15 έως 24 ετών τον ελεύθερο χρόνο τους, κατέδειξαν ότι οι νέοι προτιμούν να περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους (κατά φθίνουσα σειρά) στις συναναστροφές με φίλους, βλέποντας τηλεόραση, ακούγοντας μουσική, ή ασχολούμενοι με τον αθλητισμό. Τελευταία στη σειρά των επιλογών είναι η εθελοντική προσφορά.

Η κοινωνικότητα των Ελλήνων καταδεικνύεται σε ποσοστό 71,5% το 1997 και σε ελαφρά μειωμένο ποσοστό 68,3% το 2001. Η μείωση αυτή είναι πολύ πιθανό να οφείλεται στην ραγδαία

ανάπτυξη της τεχνολογίας αλλά και στον χρόνο που αφιερώνουν στο διαδίκτυο, ο οποίος από 7,6% το 1997 αυξήθηκε το 2001 σε 22,5%, αντικαθιστώντας σε μεγάλο βαθμό την ζωντανή επικοινωνία με τους φίλους. Επόμενη αγαπημένη συνήθεια των νέων είναι η τηλεόραση σε ποσοστό 56,7% το 1997 και 57,8% το 2001. Ακολουθεί η μουσική σε ποσοστό 56,6% το 1997 και 59,1 % το 2001, αύξηση που οφείλεται πιθανότατα στις δυνατότητες που προσφέρει στον τομέα αυτό το διαδίκτυο. Ο αθλητισμός σε ποσοστό 38,5% το 1997 και 38,2 το 2001. Τέλος, η εθελοντική προσφορά αποτελεί την τελευταία επιλογή των νέων σε ποσοστό 6,9% το 1997 και 4,1% το 2001 (μείωση 2%).

Το 1997, η συμμετοχή των νέων σε εθελοντικές οργανώσεις στην Ελλάδα κυμάνθηκε σαφώς κάτω από το μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε. (8,0%). Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2001, οι νέοι στην Ελλάδα καταλαμβάνουν την τελευταία θέση στην προσφορά εθελοντικής εργασίας ανάμεσα σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. (μέσος όρος 7,4%).

Η οικονομική κρίση και το αυξημένο ποσοστό της ανεργίας στις μικρές ηλικίες αιτιολογεί το χαμηλό ποσοστό της συμμετοχής των νέων της Ελλάδας σε εθελοντικές εργασίες σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Παράλληλα, η ανασφάλεια που έχουν σε σχέση με την επαγγελματική τους αποκατάσταση, δεν τους επιτρέπει να στρέφονται σε δραστηριότητες που δεν τους προσφέρουν αμοιβή. Αυτή η στάση των νέων και η προσπάθεια για αναζήτηση εργασίας κάνει την νέα γενιά να αυτοχαρακτηρίζεται ως «αγχωμένη».

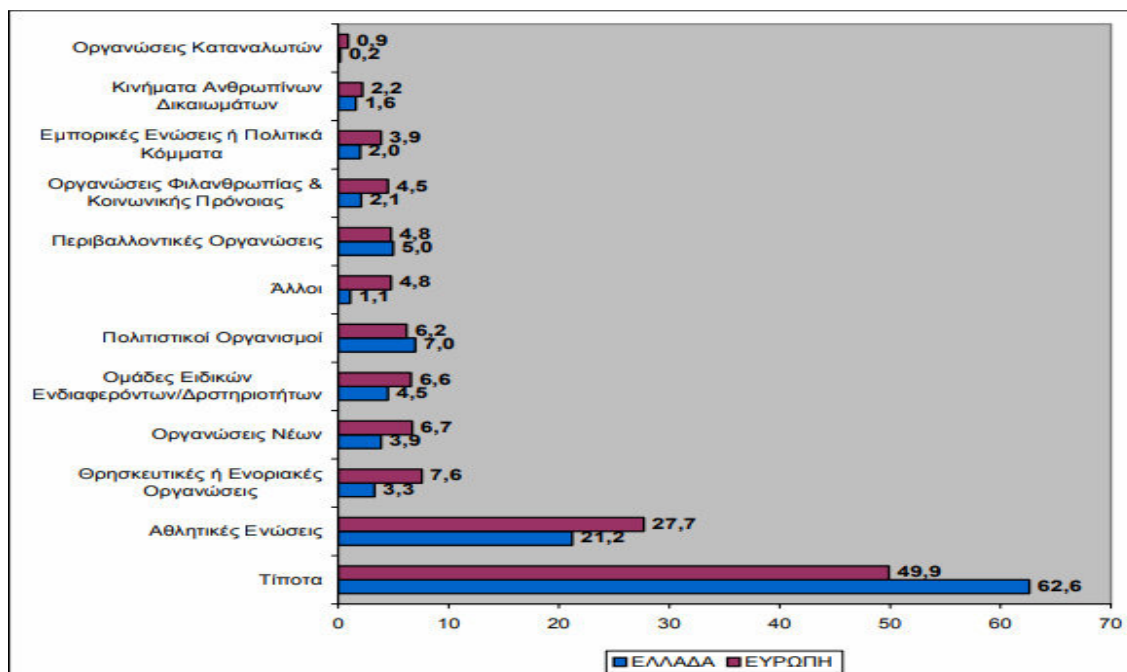
Επιπλέον, μεταξύ των νέων, κυριαρχεί μια ιδεολογία που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «νέος άνθρωπος». Οι έννοιες της αριστεράς, της δεξιάς, του καπιταλισμού ή του σοσιαλισμού σημαίνουν πλέον ελάχιστα πράγματα γι' αυτούς, αφού τους προκαλούν αρνητική ή καμία εντύπωση σε ποσοστό που προσεγγίζει κατά περίπτωση το 80%. Αποτελούν στερεότυπα χωρίς αξία, λέξεις χωρίς αντίκρισμα. Αντίθετα, έννοιες στις οποίες οι νέοι προσδίδουν ιδιαίτερο νόημα είναι η ελευθερία, η δημοκρατία, η κοινωνική ισότητα, η εθνική ανεξαρτησία, η οικολογία, ο

εκσυγχρονισμός, ο φιλελευθερισμός, έννοιες που συγκροτούν ένα σύστημα αξιών με επίκεντρο τον άνθρωπο και τα ανθρώπινα δικαιώματα στο σύγχρονο κόσμο.

Τέλος, μέσα από τις έρευνες αυτές, διαπιστώνουμε ότι οι νέοι έχουν σήμερα υιοθετήσει νέα πρότυπα συμπεριφοράς, τα οποία τους διαφοροποιούν από τις προηγούμενες γενιές. Έχοντας χάσει την εμπιστοσύνη τους στους θεσμούς και τους πολιτικούς, διακατέχονται από ένα αίσθημα ανασφάλειας και απαισιοδοξίας που τους ωθεί στην αναζήτηση διαφορετικών ατομικών και συλλογικών δράσεων, μακριά από παλιές πρακτικές και τους πολιτικούς θεσμούς που δεν απέφεραν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Σύμφωνα με μία άλλη έρευνα που πραγματοποίησε η Μονάδα Νεότητας της Γενικής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε νέους Ευρωπαίους ηλικίας 15-24 ετών, κατά το χρονικό διάστημα Απριλίου - Μαΐου 2001, η συμμετοχή των νέων Ελλήνων σε εθελοντικές δραστηριότητες ανέρχεται σε ποσοστό 37%. Πρόκειται για ένα από τα μικρότερα ποσοστά στην Ευρώπη (με χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής της Ισπανίας, 35% και της Πορτογαλίας, 30%).

Επίσης, μέσα από το γράφημα B2 διακρίνεται εμφανώς η συμμετοχή των νέων Ελλήνων σε σύγκριση με τους υπόλοιπους νέους Ευρωπαίους σε εθελοντικούς οργανισμούς. Παρατηρώντας το, μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε ότι η Ελλάδα υπερτερεί έναντι των άλλων ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά τις πολιτισμικές οργανώσεις εθελοντισμού με ποσοστό 7%, έναντι 6,2% («Μελέτη του εθελοντισμού», χχ). Παρόμοια, υπερισχύει και στις περιβαλλοντικές οργανώσεις, με ποσοστό 5% έναντι 4,8%. Ωστόσο, σε όλους τους υπόλοιπους εθελοντικούς οργανισμούς η Ελλάδα υστερεί έναντι των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών.

Γράφημα Β2

Συμμετοχή (%) των νέων Ελλήνων (15-24 ετών) σε εθελοντικούς οργανώσεις σε σύγκριση με την Ευρώπη (Lyberaki and Paraskevopoulos, 2002).

Ωστόσο, μια αξιόλογη «εθελοντική» κληρονομιά, η οποία θα μπορούσε να αξιοποιηθεί τόσο από την Πολιτεία όσο και από άλλους φορείς, αποτελεί το Πρόγραμμα Εθελοντών για τους Ολυμπιακούς και Παραολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας του 2004. Βοήθησε στην ενίσχυση της αίσθησης του κοινωνικού έργου στην ελληνική κοινωνία, ενώ παράλληλα δρομολόγησε και ανέδειξε νέες τάσεις για τον εθελοντισμό στην Ελλάδα («Μελέτη του εθελοντισμού», χχ).

Από την άλλη, ο εθελοντισμός έχει σήμερα αναπτυχθεί σημαντικά σε διεθνές επίπεδο. Σε όλο και περισσότερες χώρες οι πολίτες έχουν αρχίσει να δείχνουν ενδιαφέρον για τον εθελοντισμό. Ποικίλες εθελοντικές οργανώσεις δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο αναπτύσσοντας διαφορετικά προγράμματα και δράσεις, ανάλογα με το σκοπό κάθε οργάνωσης, Παρακάτω παραθέτουμε ορισμένες από τις πιο σημαντικές διεθνείς εθελοντικές οργανώσεις (Βασιλάκη et al., 2007).

Cross Cultural Organization: μη κερδοσκοπική οργάνωση που συμβάλλει στον συντονισμό και την καλή λειτουργία εθελοντικών προγραμμάτων στη Βραζιλία, Κίνα, Κόστα Ρίκα, Γκάνα, Γουατεμάλα, Ινδία, Περού, Ρωσία, Τανζανία και Ταϊλάνδη.

One World action: μη κερδοσκοπική οργάνωση (www.oneworld.org) που προσφέρει θέσεις σε εθελοντές μέσω των εταιρικών του οργανώσεων στην Κίνα, Εκουαδόρ, Γκάνα, Νεπάλ, Ρουμανία, Ρωσία, Ταϊλάνδη και Ουγκάντα. Έχει αναπτύξει καινοτόμες εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα αλλά και μέσω διαδικτύου, από τις οποίες οι πολίτες μπορούν να ενημερώνονται για τις ανάγκες που υπάρχουν στον κόσμο.

Service Civil International: υπηρεσία που πληροφορεί τους πολίτες για βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα προγράμματα εθελοντισμού σε όλο τον κόσμο (<https://www.sci.ngo/what-we-do>).

Working Abroad: ανεξάρτητη οργάνωση που δίνει την δυνατότητα και την ευκαιρία σε πολίτες να ασχοληθούν με εθελοντικές δράσεις σε όλο τον κόσμο.

Youth Challenge International: απευθύνεται σε εθελοντές ηλικίας 18-30 ετών με σκοπό την ανάπτυξη κοινοτήτων και την προώθηση της υγείας και έρευνας του περιβάλλοντος.

Η Ένωση Οργανώσεων Εθελοντικών Υπηρεσιών προσφέρει πληροφορίες για όλες τις οργανώσεις-μέλη που ασχολούνται με προγράμματα εθελοντικής υπηρεσίας στην Ευρώπη.

Το Ίδρυμα Διεθνούς Συνδρομής και Φιλίας είναι μια υπηρεσία που βοηθάει τους νέους που αναζητούν εθελοντική εργασία σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ειδικότερα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο εθελοντισμός παίζει πολύ σημαντικό ρόλο, καθώς εκατομμύρια είναι οι Ευρωπαίοι πολίτες που ασχολούνται ενεργά με διάφορες μορφές εθελοντισμού. Ενισχύει την συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, βοηθώντας την κοινωνική

ενσωμάτωση και ολοκλήρωση και συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εξάλλου, η οικονομική αξία του εθελοντισμού είναι σημαντική για κάθε ευρωπαϊκή χώρα. Μερικά παραδείγματα θα μας πείσουν. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, κάθε χρόνο, 23 εκατομμύρια άνθρωποι προσφέρουν εθελοντικά τις υπηρεσίες τους σε διάφορους τομείς, αποτελώντας ένα δυναμικό ισοδύναμο με 180.000 εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης. Οι Βέλγοι αφιερώνουν 5 ώρες την εβδομάδα σε εθελοντικές δραστηριότητες χωρίς αμοιβή, κάτι που αντιστοιχεί σε 200.000 περίπου θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης. Το 2002, στη Γαλλία, ο χρόνος που αφιερώθηκε σε εθελοντικές εργασίες, σε διάφορες οργανώσεις, ήταν ισοδύναμος με περισσότερες από 716.000 θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης. Το 2004, στην Πολωνία, 5,4 περίπου εκατομμύρια πολίτες ασχολήθηκαν με τον εθελοντισμό, αριθμός που αντιπροσωπεύει το 18,3% του συνολικού πληθυσμού. Τέλος, στην Γερμανία, 23 εκατομμύρια πολίτες (36% του συνολικού πληθυσμού) συμμετέχουν σε διάφορες μορφές εθελοντικής εργασίας, ενώ, στην Ιρλανδία, το 33% του ενήλικου πληθυσμού (περίπου 1.287.000 άτομα) έχει αναλάβει κάποια εθελοντική δράση.

Επιπλέον, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο εθελοντισμός κατέχει σημαντικό μερίδιο στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και θα πρέπει να προσδιορίζεται με σαφήνεια στις Εθνικές Στατιστικές Εκθέσεις και απολογισμού. Διαπιστώνουμε, επίσης, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βελτιώνει συνεχώς και σε συστηματική βάση τα προγράμματα εθελοντικής δράσης. Με τον τρόπο αυτόν, γίνεται πιο ανταγωνιστική στον οικονομικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το 1983, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε ψήφισμα, με το οποίο αναγνωρίζεται το γενικό ενδιαφέρον για τον εθελοντισμό και υποστηρίζεται η σημασία της ανάπτυξης επαρκών υποδομών. Το 1999, στην διάταξη 38 που αφορά στις εθελοντικές δραστηριότητες και υπηρεσίες και η οποία επισυνάφθηκε στην Συνθήκη του Άμστερνταμ, αναγνωρίζεται η σημαντική συμβολή των εθελοντικών δράσεων και υπηρεσιών στην ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής.

Τέλος, σε ανακοίνωσή της σχετικά με την ενίσχυση του ρόλου των εθελοντικών οργανώσεων και ιδρυμάτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει την οικονομική και κοινωνική σημασία της εθελοντικής δράσης στην ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας, δράση η οποία προωθεί την αλληλεγγύη και την κοινωνική ενσωμάτωση και βασίζεται στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη (www.europeanvolunteercentre.org/).

Σήμερα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δραστηριοποιείται μεταξύ άλλων η **Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εθελοντών** (European Volunteer Service, EVS), η οποία ξεκίνησε την λειτουργία της το 1996 και απευθύνεται σε νέους ηλικίας 18-25 ετών. Ο στόχος της οργάνωσης είναι διπλός. Πρώτον, να προσφέρει μέσα από βιωματικές εμπειρίες έναν εναλλακτικό τρόπο εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης των νέων. Δεύτερον, να καλλιεργήσει τη θέληση και το ενδιαφέρον των νέων για εθελοντική δράση, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται μέσα από την στήριξη εθελοντικών προγραμμάτων.

Σε κάθε εθελοντική δράση ενυπάρχουν τρεις σημαντικοί παράγοντες: οι εθελοντές, το πρόγραμμα αποστολής και το πρόγραμμα υποδοχής. Καθένας απ' αυτούς έχει τον δικό του ρόλο:

Ο **εθελοντής**, δηλώνοντας συμμετοχή σε ένα διεθνές εθελοντικό πρόγραμμα, γνωρίζει ότι θα έρθει σε επαφή με άλλες κουλτούρες και πολιτισμούς, θα γνωρίσει καινούριες γλώσσες και διαφορετικούς ανθρώπους. Μέσα από αυτήν την διαδικασία θα πρέπει να προσπαθήσει να ενσωματωθεί στην τοπική κοινότητα (κάθε άνθρωπος «κουβαλάει» μαζί του τον δικό του πολιτισμό, γι' αυτό πρέπει να αποδεχόμαστε την διαφορετικότητα) .

Το **πρόγραμμα αποστολής** παίζει καθοριστικό ρόλο στην εθελοντική δράση, καθώς είναι υπεύθυνο για την προετοιμασία των εθελοντών και για την προσαρμογή τους. Επίσης, οφείλει να υποβάλει την αίτηση χρηματοδότησης στην Εθνική Υπηρεσία, η οποία, στην περίπτωση που γίνει δεκτή, καλύπτει το 50% του συνολικού κόστους του προγράμματος.

Το **πρόγραμμα υποδοχής** έχει επίσης μεγάλη σημασία, καθώς είναι υπεύθυνο για τον εθελοντή καθ' όλη την διάρκεια της εθελοντικής του εργασίας. Με άλλα λόγια, τον στηρίζει όσον αφορά την εκπαίδευση σε σχέση με την εργασία που θα αναλάβει, καθώς και την διεκπεραίωση πρακτικών ζητημάτων που αφορούν την παραμονή του την καινούρια χώρα, όπως η διατροφή και η διαμονή. Τα βασικότερα θέματα με τα οποία ασχολούνται τα προγράμματα είναι το περιβάλλον, η κοινωνική μέριμνα, ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, η τέχνη και ο πολιτισμός.

Ένας ακόμη φορέας που δραστηριοποιείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι το **Ευρωπαϊκό Κέντρο Εθελοντισμού** (E.K.E.), ένωση οργανώσεων που αποτελείται από 38 εθνικά και περιφερειακά κέντρα εθελοντισμού σε όλη την Ευρώπη. Κύριος στόχος όλων αυτών των οργανώσεων είναι η ενίσχυση και η υποστήριξη εθελοντικών δράσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το ΕΚΕ προωθεί τις ανησυχίες των μελών των οργανώσεων στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και λειτουργεί ως μέσο ανταλλαγής πληροφοριών και υποστήριξης δικτύων μεταξύ των μελών του. Ενημερώνει για θέματα εθελοντισμού, ακόμα και για πρακτικά ζητήματα, οργανώνει διασκέψεις, εργαστήρια, σεμινάρια και προωθεί διάφορες έρευνες. Επίσης, υποστηρίζει οργανώσεις που προωθούν την καινοτομία και που επιθυμούν να εφαρμόσουν ορθές πρακτικές στον τομέα του εθελοντισμού και ενδιαφέρεται για την ενίσχυση των δομών και της τεχνογνωσίας ανάμεσα στις οργανώσεις μέλη του E.K.E. Η διάδοση εθελοντικών δράσεων μπορεί να επιτευχθεί και μέσα από την προβολή των δράσεων αυτών από τα πιο δημοφιλή μέσα ενημέρωσης των πολιτών, όπως είναι το διαδίκτυο, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και ο τύπος. Ωστόσο, για να μπορούν να δράσουν αποτελεσματικά όλες αυτές οι οργανώσεις, θα πρέπει να υπάρχει ένας σωστός συντονισμός μεταξύ των εθελοντικών ομάδων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

9. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Πρόκειται ίσως για την πιο διαδεδομένη μορφή εθελοντισμού μαζί με τον κοινωνικο-ανθρωπιστικό εθελοντισμό. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και πιο εμφανή τα οικολογικά προβλήματα που απειλούν την ισορροπία του πλανήτη. Φαινόμενα όπως αυτό του θερμοκηπίου, εξαιτίας της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη, η τρύπα του όζοντος, η παράνομη υλοτομία σε μεγάλα δάση της γης, η μείωση της βιοποικιλότητας, η επικείμενη εξάντληση των ορυκτών καυσίμων, η μόλυνση του αέρα και των υδάτων και αρκετά ακόμα, έχουν ευαισθητοποιήσει πολλούς πολίτες αυξάνοντας τον αριθμό των εθελοντών που

συμμετέχουν σε εθελοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος (Βασιλάκη et al, 2007).

Υπαίτιος αυτών των προβλημάτων είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συγκέντρωση τεράστιου αριθμού ανθρώπων στις μεγάλες πόλεις και σε μικρές εκτάσεις. Έτσι οι ανθρώπινες δραστηριότητες αθροίζονται συνεχώς και το φυσικό περιβάλλον δεν μπορεί πλέον να τις διαχειριστεί. Γεννιούνται, λοιπόν, τα προβλήματα που αναφέραμε παραπάνω. Πριν όμως εξετάσουμε την εθελοντική εργασία που έχει στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, θα ήταν ίσως σκόπιμο να δώσουμε έναν ορισμό του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με το λεξικό της Οξφόρδης, η λέξη «περιβάλλον» σημαίνει τα αντικείμενα και τον χώρο που περιβάλλει καθετί, τις συνθήκες κάτω από τις οποίες κάθε πρόσωπο ή πράγμα ζει και αναπτύσσεται, το σύνολο των επιδράσεων που τροποποιούν και καθορίζουν την ανάπτυξη της ζωής ή του χαρακτήρα του ατόμου.

Σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Προτύπων (ISO), η λέξη περιβάλλον σημαίνει: «τον περίγυρο στον οποίο λειτουργεί ένας οργανισμός και περιλαμβάνει τον αέρα, το νερό, τη γη τους φυσικούς πόρους, τον φυτικό και ζωικό κόσμο, τους ανθρώπους και την αλληλεπίδρασή τους»

(«Περιβάλλον και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του περιβάλλοντος», 2005)

Ένας άλλος ορισμός που θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε, λόγω της αλλαγής των συνθηκών ζωής, είναι εκείνος ο οποίος θεωρεί το περιβάλλον ως το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες. Το περιβάλλον διακρίνεται σε:

Φυσικό: πρόκειται για το περιβάλλον στο οποίο ζει ο άνθρωπος.

Κοινωνικό: είναι η οικογένεια, το σχολείο, το εργασιακό και πολιτισμικό πλαίσιο, όπου ζει και κινείται, δρα και δημιουργεί κάθε άτομο. Έχει συγκεκριμένη δομή και ανφέρεται στο αστικό περιβάλλον των πόλεων, όπου συγκεντρώνεται και ο περισσότερος πληθυσμός.

Πολιτιστικό: πρόκειται για τα ανθρωπογενή στοιχεία του πολιτισμού και τα χαρακτηριστικά, όπως αυτά διαμορφώθηκαν μέσα από την παρέμβαση και τις σχέσεις του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον.

Οικονομικό: είναι το σύνολο των ενεργειών του ανθρώπου που έχουν ως σκοπό την παραγωγή, την απόκτηση και τη συνετή χρήση υλικών αγαθών, τα οποία ικανοποιούν τις υλικές κυρίως ανάγκες του.

Επικοινωνιακό, όπου κάθε άτομο έχει το δικό του ζωτικό χώρο, δηλαδή ένα χώρο γύρω από το σώμα του, τον οποίο θεωρεί προέκτασή του.

Ανάμεσα στα πολλά και ποικίλα περιβαλλοντικά προβλήματα που απειλούν τη βιωσιμότητα του πλανήτη μας, κυριαρχούν η ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υδάτων, η ραδιενεργός ρύπανση, η ηχορύπανση, η υπερθέρμανση του πλανήτη, η ανεξέλεγκτη αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, η εξαφάνιση πολλών ειδών της άγριας πανίδας, η καταστροφή των δασών και η όξινη βροχή.

Όπως προαναφέρθηκε, οι αιτίες αυτών των περιβαλλοντικών προβλημάτων έχουν άμεση σχέση με τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η ευθύνη αυτή είναι άλλοτε ατομική άλλοτε συλλογική. Πολλές φορές, όμως, κυριαρχεί μια λανθασμένη νοοτροπία («να ενδιαφερθεί κάποιος άλλος, εγώ κάνω ό,τι πρέπει»), η οποία συνίσταται στη μετάθεση των ευθυνών στους άλλους. Έτσι έφτασε το οικοσύστημα στη κατάσταση που βρίσκεται σήμερα. Ωστόσο, όλοι μας, ο καθένας με τον δικό του τρόπο ζωής, συμβάλλουμε λιγότερο ή περισσότερο στην καταστροφή του πλανήτη.

Περισσότερες από πενήντα περιβαλλοντικές οργανώσεις που ασχολούνται με το περιβάλλον, έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, σε σύντομο χρονικό διάστημα, η γη δε θα είναι παραγωγική και βιώσιμη στο μεγαλύτερο μέρος της. Γι' αυτό και η Ευρωπαϊκή Ένωση, έστω και καθυστερημένα, προχώρησε σε νομοθετικές ρυθμίσεις για να αποτρέψει τις καταστροφές που συνεχίζονται με τους γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης. Σήμερα, οι νόμοι της Ε.Ε είναι πλέον ιδιαίτερα αυστηροί και τα αρμόδια ευρωπαϊκά όργανα ελέγχουν σχολαστικά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

Για να αντιμετωπιστούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα, σημαντικό ρόλο μπορεί αρχικά να παίξει η εκπαίδευση των ατόμων έτσι ώστε να ενημερωθούν για τους τρόπους οργάνωσης και δράσης. Επίσης, τα ΜΜΕ, τα οποία μπορούν να αναδείξουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα και με τον τρόπο αυτόν να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες αναφορικά με τους κινδύνους που απειλούν το οικοσύστημα, μέσα από την παρουσίαση των προβλημάτων με αντικειμενικότητα και διαφάνεια. Το κράτος, από την πλευρά του, μπορεί να προστατεύσει το περιβάλλον, επιβάλλοντας αυστηρές ποινές στους πολίτες που προκαλούν καταστροφές. Αλλά και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις ανά τον κόσμο, μπορούν να μεριμνήσουν για την προστασία του οικοσυστήματος αναπτύσσοντας δράσεις με εθελοντές που έχουν ως όραμα έναν πλανήτη στον οποίο θα μπορούν οι επόμενες γενιές να επιβιώσουν και να κατοικήσουν με ασφάλεια.

Ο όρος οικολογία αναφέρεται όχι μόνο στην προστασία του περιβάλλοντος αλλά και σε έναν συγκεκριμένο τρόπο να κατοικεί κάποιος τον πλανήτη. Αναφέρεται δηλαδή στο κοινωνικό, πολιτικό αλλά και στο φυσικό πλαίσιο. Η εμφάνιση σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως αναφέραμε και παραπάνω, ευαισθητοποίησαν αρκετά νωρίς την Ευρώπη. Για τον λόγο αυτό, ήδη στις αρχές του 20ου αιώνα, δημιουργήθηκαν τα πρώτα οικολογικά κινήματα που αργότερα ενέπνευσαν ανάλογες ενέργειες. Σήμερα, στην Ευρώπη, η οικολογία αποτελεί σημαντικό πολιτικό ρεύμα και η ύπαρξη τόσο πολλών οικολογικών οργανώσεων ανά τον κόσμο δεν είναι τυχαία.

Οι πρώτες οικολογικές οργανώσεις λειτούργησαν με βάση την εθελοντική εργασία ενεργών πολιτών που αντιλαμβάνονταν το μέγεθος του προβλήματος που αντιμετώπιζε και αντιμετωπίζει η φύση. Οι πολίτες αυτοί ήταν κυρίως νέοι επιστήμονες. Λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος μιας μερίδας του πληθυσμού που εθελοντικά υποστήριζαν τις ομάδες αυτές, ορισμένες κυβερνήσεις αναγνώρισαν την αξία των οργανώσεων αυτών και ενίσχυσαν οικονομικά στις προσπάθειες τους. Εκτός από την εθελοντική προσπάθεια ορισμένων ατόμων και τη βοήθεια των κυβερνήσεων, η εξάπλωση των περιβαλλοντικών οργανώσεων και η διεύρυνση των δυνατοτήτων τους οφείλεται επίσης στην στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μέσα από την επιχορηγήσεις εθελοντικών προγραμμάτων. Έτσι οι διάφορες Μ.Κ.Ο. κατάφεραν να αποκτήσουν ανεξαρτησία κινήσεων και δράσεων με κοινό σκοπό την συνεργασία και την χρηματοδότηση μεγάλων προγραμμάτων, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η καλύτερη δυνατή λύση.

Ο Αυστριακός μελλοντολόγος Robert Jungk εισήγαγε την ιδέα των μη αναστρέψιμων συνεπειών για να περιγράψει την εποχή μας. Υποστήριξε ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες δημιουργούν μη αναστρέψιμες συνέπειες για τον πλανήτη. Η σημερινή εποχή αποτελεί πρόκληση για τις περιβαλλοντικές οργανώσεις ώστε με τη συμμετοχή των πολιτών να αντιστραφεί η κατάσταση που επικρατεί. («Εθελοντισμός και φυσικό περιβάλλον», χχ).

Οι εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε ολόκληρο τον κόσμο με σκοπό να προστατεύσουν τον πλανήτη μας από την αλόγιστη και κακή χρήση των πρώτων υλών και όχι μόνο, είναι εκατοντάδες. Ενδεικτικά, θα αναφέρουμε τις πιο γνωστές σε παγκόσμιο επίπεδο, των οποίων οι δράσεις περιλαμβάνουν εθελοντικά προγράμματα. Οι μεγαλύτερες οργανώσεις στις οποίες συμμετέχει μεγάλος αριθμός εθελοντών είναι η Greenpeace και η WWF.

Η **Greenpeace** («Greenpeace», χχ) γεννήθηκε το 1970 με πρωτοβουλία των Jim Bohlen, Irving Stowe και Paul Cote, οι οποίοι δημιούργησαν την επιτροπή *Don't make a wave* («Μην ταραζέτε τα νερά») με έδρα το Βανκούβερ του Καναδά. Μοναδικός της σκοπός ήταν να οδηγήσει ένα μικρό σκάφος με 12 άτομα μέσα στη ζώνη των πυρηνικών δοκιμών που πραγματοποιούσαν οι Η.Π.Α. στην περιοχή της Αλάσκα. Όπως ήταν φυσικό, οι ακτιβιστές δεν μπόρεσαν να σταματήσουν τις δοκιμές αλλά το τολμηρό εγχείρημα τους έγινε γνωστό σε ολόκληρο τον πλανήτη, αναγκάζοντας τις αμερικανικές αρχές να απελευθερώσουν τους ακτιβιστές που είχαν συλλάβει και να μην χρησιμοποιήσουν ποτέ ξανά την περιοχή ως πεδίο πυρηνικών δοκιμών. Το 1971, ιδρύθηκε επίσημα με το όνομα Greenpeace (www.greenpeace.org) ως ανεξάρτητη, μη κερδοσκοπική περιβαλλοντική οργάνωση. Το νέο όνομα της οργάνωσης είναι σύνθετο και αποτελείται από τις λέξεις green (πράσινο) και peace (ειρήνη). Τα μέλη της οργάνωσης αποφάσισαν την μετονομασία της ώστε να εξυπηρετεί καλύτερα το σκοπό της, που ήταν η διάσωση του περιβάλλοντος και η ειρήνη στον κόσμο.

Σήμερα η Greenpeace έχει ως αρχή τη μη βία, την άμεση δράση ανεξάρτητα από κόμματα και οικονομικά συμφέροντα. Αγωνίζεται προκειμένου να προστατεύσει την βιοποικιλότητα των ειδών, να αποτρέψει την μόλυνση και την κατάχρηση της ξηράς, του αέρα, της θάλασσας και του γλυκού νερού, να εξαλείψει τις πυρηνικές απειλές, να προαγάγει την ειρήνη και να φροντίσει ώστε να υπάρχει νερό και τροφή χωρίς τοξικές ουσίες. Μετά το 1979, άρχισε να επεκτείνεται και σε άλλες χώρες, οπότε δημιουργήθηκε η Greenpeace International. Σήμερα η οργάνωση έχει γραφεία σε πενήντα πέντε χώρες σε όλο τον κόσμο και διαθέτει τρία πλοία. Έχει λίγα μέλη,

χιλιάδες εθελοντές και εκατομμύρια υποστηρικτές που χρηματοδοτούν την δράση της. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι δωρεές δέχεται μόνο από ιδιώτες και ιδρύματα, γεγονός που της εξασφαλίζει μεγάλη ανεξαρτησία δράσης.

Η οργάνωση **WWF** (www.wwf.org) ξεκίνησε το 1961 ως μια μικρή ομάδα από συνειδητοποιημένους λάτρεις της άγριας φύσης. Σήμερα έχει εξελιχθεί σε μια από τις πιο ισχυρές ανεξάρτητες οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος στον κόσμο. Βασικός σκοπός της είναι η προστασία σπάνιων ειδών από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Έχει δημιουργήσει πάνω από 330 προστατευόμενες περιοχές, όπου μελετά και ελέγχει τις απειλές που δέχονται τα είδη που ζουν σ' αυτές, αναπτύσσοντας σχέδια για την σωστή διαχείριση τους. Προσφέρει περιβαλλοντική εκπαίδευση σε χιλιάδες σχολεία του πλανήτη, έτσι ώστε να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη. Παράλληλα, επιδιώκει να ενημερώνει τους πολίτες μέσα από σεμινάρια και συζητήσεις με στόχο τη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης. Εκπαιδεύει τους κατοίκους στους τρόπους διατήρησης του οικοσυστήματος και πιέζει τις κυβερνήσεις να ενεργήσουν ώστε αυτές οι περιοχές να λειτουργούν ως πραγματικά προστατευμένα πάρκα.

Σήμερα, σε συνεργασία με πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες, όπως επιστήμονες, φορείς διαχείρισης εθνικών πάρκων, τοπικές κοινότητες, περιβαλλοντικούς οργανισμούς και κυβερνήσεις, η οργάνωση έχει πετύχει πολλές νίκες σε μια προσπάθεια να δημιουργήσει έναν κόσμο στον οποίο ο άνθρωπος και η φύση θα συνυπάρχουν αρμονικά. Κάποιες απ' αυτές είναι η ίδρυση ερευνητικού σταθμού στα νησιά Γκαλαπάγκος (1962), η ίδρυση πρωτοποριακής σχολής διαχείρισης εθνικών πάρκων (1963), η αύξηση ενδιατημάτων για τον νοτιοαφρικανικό λευκό ρινόκερο (1965), η μελέτη της άγριας φύσης στη νότια Αμερική (1966), η αγορά γης στα έλη του δέλτα του ποταμού Γουαδαλκιβίρ στην Ισπανία (1969) η διακυβερνητική συνθήκη για τους υγρότοπους (1971), έρευνα για τοξικές χημικές ουσίες (1981) και πολλές ακόμα εκστρατείες που έχουν υλοποιηθεί.

Ο **Αρχελών** (www.archelon.gr) είναι ένας σύλλογος για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας. Ιδρύθηκε το 1983 και είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο με αντικείμενο τη μελέτη και προστασία των θαλάσσιων χελωνών και των βιοτόπων τους, τη διαχείριση των παράκτιων οικοσυστημάτων στις σημαντικότερες παραλίες ωοτοκίας της χελώνας καρέττα στη χώρα μας, την περίθαλψη τραυματισμένων και άρρωστων χελωνών, καθώς και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με το θέμα αυτό. Είναι εταίρος του Μεσογειακού Προγράμματος Δράσης, του Προγράμματος για το Περιβάλλον των Ηνωμένων Εθνών (UNEP/MAP) και μέλος του Ευρωπαϊκού Γραφείου Περιβάλλοντος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Διατήρηση των Ακτών. Μέλη του συμμετέχουν στη Διεθνή Ένωση Εμπειρογνομόνων για τις θαλάσσιες χελώνες, καθώς και σε μεσογειακά και διεθνή συνέδρια για τη διαμόρφωση στρατηγικής σχετικά με την προστασία του είδους αυτού. Επίσης, καταγράφουν τις αναπαραγωγικές δραστηριότητες και φροντίζουν για την προστασία των φωλιών της καρέττα σε περιοχές όπως η Ζάκυνθος, η Πελοπόννησος και η Κρήτη, ενώ παράλληλα δημιουργούν σχέδια δράσης και εκπαίδευσης περιβαλλοντικής αγωγής. Όλα αυτά τα προγράμματα τα υλοποιεί με τη συνεργασία των αρμόδιων Υπουργείων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλιευτικών συλλόγων, κατοίκων της περιοχής και άλλων περιβαλλοντικών οργανώσεων, ενώ εκπονεί και προγράμματα εθνικής ή κοινοτικής χρηματοδότησης.

Τέλος, ο **Αρκτούρος** είναι μη κυβερνητική, μη κερδοσκοπική περιβαλλοντική οργάνωση (www.arcturos.gr), που ιδρύθηκε το 1992 για την προστασία της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος, με δράσεις έρευνας πεδίου, επιστημονικής μελέτης, ευαισθητοποίησης κοινού, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και εθελοντισμού για την προστασία της άγριας ζωής, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και της αειφορίας στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Η **Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία** είναι η μόνη μη κυβερνητική οργάνωση στην Ελλάδα (www.ornithologiki.gr), η οποία έχει ως κύριο στόχο την προστασία των άγριων πουλιών και των βιοτόπων τους. Ιδρύθηκε το 1982 και το 1993 βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών για το

σημαντικό της έργο. Η πανίδα είναι ένας από τους πιο αποκαλυπτικούς δείκτες της υγείας του περιβάλλοντος. Η εξαφάνιση ή η μείωση των άγριων πουλιών είναι μια προειδοποίηση για τον κίνδυνο υποβάθμισης της φύσης. Στον τομέα αυτό, η Ελλάδα είναι μια χώρα ιδιαίτερα σημαντική, τόσο για τα τοπικά όσο και για τα μεταναστευτικά είδη. Στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, με μια εκπληκτική ποικιλομορφία στο φυσικό της περιβάλλον (ακτές, βουνά, δάση, λιβάδια, θίνες), η χώρα μας αποτελεί σήμερα προνομιακό καταφύγιο εκατοντάδων ειδών της παγκόσμιας πανίδας.

10. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Είναι δύσκολο να ορίσουμε («Η έννοια της Κοινωνίας των Πολιτών», 2012) σήμερα την έννοια του όρου της «κοινωνίας των πολιτών» («Εθελοντισμός και κοινωνία των πολιτών», 2010).

Αν και ως θεσμική μορφή, ενυπάρχει στην έννοια του κράτους, της οικογένειας και της αγοράς, τα όρια μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών, του κράτους, της οικογένειας και της αγοράς είναι ασαφή και συχνά θέτονται υπό αμφισβήτηση. Παράδειγμα αποτελούν οργανισμοί ή οργανώσεις που ασχολούνται είτε σε τοπικό είτε σε διεθνές επίπεδο με τα δικαιώματα των γυναικών, των μεταναστών ή των καταναλωτών, καθώς και με άλλα διαφορετικά κινήματα, δημιουργώντας αναπτυξιακές στρατηγικές.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο διαχωρισμός μεταξύ κράτους και κοινωνίας των πολιτών είναι σαφής. Η κοινωνία των πολιτών εμπεριέχει το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων που δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία του κράτους. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι βρίσκεται σε έναν ενδιάμεσο χώρο ανάμεσα στο κράτος και τον πολίτη. Λειτουργεί και εκφράζει προβληματισμούς για διάφορα ζητήματα μέσα από μη κυβερνητικές και εθελοντικές οργανώσεις. Αποτελεί τον αντίποδα στην πολιτική κοινωνία, δηλαδή το κράτος και συγχρόνως συνιστά ένα χώρο εκούσιας συμμετοχής σ' ένα πολιτικό και κοινωνικό σύνολο. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τον ορισμό της κοινωνίας των πολιτών είναι τρεις: όσοι υποστηρίζουν την πρώτη άποψη, θεωρούν

την κοινωνία των πολιτών ως το αντίθετο του κράτους, μια άποψη που οδηγεί σ' ένα διχοτομικό μοντέλο κράτους-αγοράς. Σύμφωνα με την δεύτερη άποψη, η κοινωνία των πολιτών είναι τα ενδιάμεσα στρώματα μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων, δηλαδή οργανώσεις που προστατεύουν τους πολίτες από τον κρατικό αυταρχισμό ή πολιτικούς από τις λαϊκές πιέσεις. Τέλος, με βάση την τρίτη άποψη, είναι ο ενδιάμεσος χώρος μεταξύ κράτους και αγοράς, δηλαδή ένας αυτοδιοικούμενος ενδιάμεσος χώρος που διαχειρίζεται τα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων και διαπραγματεύεται την ισχύ τους.

Στον ευρωπαϊκό χώρο, οι παρεμβάσεις της κοινωνίας των πολιτών αφορούν σχεδόν όλους τους τομείς, με έμφαση στο κοινωνικό πεδίο και στην προστασία του περιβάλλοντος. Η συνύπαρξη του κράτους, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών δημιουργεί ένα νέο πολυεπίπεδο αλλά και δυναμικό πεδίο που έχει αλληλεξαρτήσεις, με τρεις σημαντικούς πόλους εξουσίας, οι οποίοι έχουν συμπληρωματικούς και όχι κατ' ανάγκη συγκρουσιακούς ρόλους.

Στο πλαίσιο της γενικότερης συζήτησης για το νέο μοντέλο διακυβέρνησης που προωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η κοινωνία των πολιτών έχει κληθεί να συμμετάσχει και να καταθέσει τις προτάσεις της σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει τον σημαντικό ρόλο που έχει αποκτήσει η κοινωνία των πολιτών στις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις. Αν και δεν είναι σε θέση να υποκαταστήσει το κράτος ή την αγορά, η δράση της εμπλουτίζει το κοινωνικό μοντέλο και ενδυναμώνει τους μηχανισμούς ελέγχου του κράτους. Μέσα από την κοινωνία των πολιτών δυναμώνει η φωνή και η δύναμη των πολιτών, καθώς, χάρη στις πρωτοβουλίες της, προωθείται μια ισορροπημένη ανάπτυξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Το γεγονός αυτό αιτιολογεί την απήχυσή της τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο αλλά και την αναγνώριση του ουσιαστικού έργου που προσφέρει.

Η ταυτόχρονη ύπαρξη μιας επίσημης και μιας ανεπίσημης όψης στην πολιτική, στην οικονομία και, απ' ό, τι φαίνεται, και στην κοινωνία των πολιτών είναι δεδομένη. Οι επίσημες εκφάνσεις της

κοινωνίας πολιτών συνυπάρχουν με τις ανεπίσημες. Οι άτυπες δραστηριότητες είναι συνήθως πρωτοβουλίες οι οποίες εκδηλώνονται περισσότερο σε τοπικό παρά σε διεθνές επίπεδο. Αν και μπορούμε εύκολα να εντοπίσουμε την άτυπη κοινωνία των πολιτών, είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε την μορφή της. Βασικό χαρακτηριστικό της είναι η άτυπη συσσωμάτωση ανεπίσημων αλληλεπιδράσεων μεμονωμένων πολιτών, οι πρωτοβουλίες μικρών ομάδων, καθώς και οι περιοδικές συναντήσεις και συζητήσεις σε δημόσιους χώρους. Το διαδίκτυο διευκολύνει σημαντικά τις συναντήσεις ατόμων με κοινούς προβληματισμούς και την γνωστοποίηση στο ευρύ κοινό των στόχων τους και των επιδιώξεών τους. Ένα άλλο μέσο διάδοσης διαδηλώσεων ή διαμόρφωσης της κοινής γνώμης είναι τα ΜΜΕ. Συνηθισμένοι χώροι κοινωνικών συγκεντρώσεων άτυπης μορφής στην Ελλάδα είναι οι πλατείες, τα θέατρα και τα γήπεδα, στα οποία πραγματοποιούνται πολιτικές εκδηλώσεις και συναυλίες, οι δρόμοι όπου γίνονται διαδηλώσεις, καθώς και τα προαύλια των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Τέλος, συμπεραίνουμε ότι δεν είναι δυνατόν να προσδιορίσουμε με ακρίβεια τον αντίκτυπο των κοινωνικών πρακτικών, των συσσωματώσεων δράσεων ή των λιγότερο τυποποιημένων μορφών κοινωνικής προσφοράς και αλληλεγγύης. Τέτοιες πρακτικές, συσσωματώσεις και μορφές, ωστόσο, δεν παύουν να ανήκουν εννοιολογικά στην κοινωνία των πολιτών.

Πολλές φορές, στη ζωή του ανθρώπου, συμβαίνουν απρόοπτα γεγονότα που κανείς δεν περιμένει, όπως σεισμοί, πυρκαγιές, πλημμύρες ή άλλα ακραία καιρικά φαινόμενα. Κάτι τέτοιες στιγμές, η κοινότητα ή το κράτος που έχει πληγεί, έχει μεγάλη ανάγκη από βοήθεια. Δυνητικοί εθελοντές είναι όλοι οι πολίτες, ωστόσο το μέγεθος της ανταπόκρισης για την παροχή βοήθειας ποικίλλει. Η βοήθεια αυτή μπορεί να είναι υλική (χρήματα, ρουχισμός κλπ), ή υποστηρικτική για την αντιμετώπιση ψυχολογικών προβλημάτων, με την παρέμβαση κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων, εθελοντών για την αναζήτηση αγνοουμένων κλπ. Τα τελευταία χρόνια, έχουμε δυστυχώς επανειλημμένα γίνει μάρτυρες καταστροφικών φυσικών φαινομένων, που έχουν προκληθεί από ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως οι εμπρησμοί, ή από την ίδια την φύση.

Ένα φυσικό φαινόμενο για το οποίο κύριος υπαίτιος είναι ο άνθρωπος είναι οι πλημμύρες. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της αλόγιστης εκμετάλλευσης της φύσης που συντελείται με την αποψίλωση των δασικών εκτάσεων, το μπάζωμα των ρεμάτων, τις δασικές πυρκαγιές, τον μη καθαρισμό των αποχετευτικών φρεατίων κ.α. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να έχουν σήμερα πληγεί από καταστροφικές πλημμύρες πολλές περιοχές και να έχουν χαθεί δεκάδες ανθρώπινες ζωές. Σε αυτό έχει συμβάλει και η απουσία βασικών μέτρων πρόληψης αλλά και άμεσης αντιμετώπισης του προβλήματος, όπως η χρησιμοποίηση πλωτού σωστικού μέσου, η έγκαιρη αξιολόγηση των μετεωρολογικών ενδείξεων κ.α.

Έχει, επίσης, διαπιστωθεί ότι, κατά την διάρκεια φυσικών καταστροφών, υπάρχει επιτακτική ανάγκη ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν, τις ενέργειες που αποσκοπούν στην διάσωση πληγέντων και την παροχή βοήθειας. Σημαντικό ρόλο στον τομέα αυτό μπορούν να παίξουν εθελοντές οι οποίοι είναι εκπαιδευμένοι για την διαχείριση τέτοιου είδους καταστάσεων, ώστε να μπορούν να διαφυλάξουν τις ανθρώπινες ζωές είτε κατά την διάρκεια είτε μετά το τέλος μιας φυσικής καταστροφής.

Για παράδειγμα, οι βασικές γνώσεις ναυαγοσώστη είναι ιδιαίτερα χρήσιμες κατά τη θερινή κυρίως περίοδο στην Ελλάδα, η οποία, καθώς περιτριγυρίζεται από θάλασσα, είναι ένας από τους πιο δημοφιλείς καλοκαιρινούς προορισμούς στον κόσμο. Με τον τρόπο αυτόν, δίνεται η δυνατότητα άμεσης παρέμβασης χωρίς να εκθέτεται σε κίνδυνο η ζωή του διασώστη. Η εξοικείωση με τις οργανωτικές δομές και τις άμεσες σωστικές ενέργειες, καθώς και την χρήση των σωστικών μέσων στην ναυσιπλοΐα είναι επιβεβλημένη. Η συντεταγμένη και οργανωμένη δράση των πολιτών-εθελοντών μπορεί να αποτρέψει πολλές δυσάρεστες απώλειες και κυριολεκτικά να σώσει ζωές.

Κατά την θερινή κυρίως περίοδο, οι δήμοι και οι κοινότητες οργανώνουν στη χώρα μας δράσεις εθελοντικής πυρασφάλειας. Χάρη στα προγράμματα αυτά, όταν εκδηλώνεται μια πυρκαγιά, τα

μέλη της εθελοντικής ομάδας πυρασφάλειας ακολουθούν ένα συγκεκριμένο σχέδιο δράσης, όπου κάθε εθελοντής έχει έναν προκαθορισμένο ρόλο (π.χ. την διακοπή της κυκλοφορίας οχημάτων και περίεργων περαστικών, την διατήρηση των οδικών διαβάσεων ανοικτών για τα πυροσβεστικά και τα υδροφόρα, την ευθύνη ειδοποίησης της ΔΕΗ για την διακοπή του ρεύματος, αλλά και των κατοίκων που βρίσκονται στην επικίνδυνη ζώνη με σκοπό την μεταφορά τους σε ασφαλές μέρος κá). Έχει όμως διαπιστωθεί ότι στον τομέα αυτόν υπάρχει σήμερα έλλειψη εθελοντών.

Άλλες εθελοντικές δράσεις σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης είναι η συλλογή πληροφοριών για την έκταση της καταστροφής, ο προσδιορισμός των ευάλωτων ομάδων ή ατόμων, η καταγραφή των αναγκών των πληγέντων, ο προσδιορισμός του μεγέθους των υγειονομικών αναγκών, η ευθύνη τήρησης των κανόνων υγιεινής στους καταυλισμούς, η σίτιση των πληγέντων, η διάθεση κλινοσκεπασμάτων ή άλλου υλικού, η αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών, η παροχή πρώτων βοηθειών, η παροχή νοσηλευτικών παρεμβάσεων, η διαχείριση φαρμακείου, η διανομή έντυπου υλικού πάνω σε θέματα αγωγής υγείας, η επιδημιολογική και νοσηλευτική έρευνα κá.

Διαπιστώνουμε, ωστόσο, ότι είναι αδύνατον όλες αυτές οι δράσεις να αναληφθούν από μία μόνο ομάδα ανθρώπων ή από μία μόνο οργάνωση. Είναι αναγκαία η μεταξύ τους συνεργασία ώστε να επιτευχθεί η συλλογική δράση, η οποία θα έχει καλύτερα και πιο άμεσα αποτελέσματα. Η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης), στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για την δια βίου εκπαίδευση, υλοποιεί ένα πρόγραμμα εθελοντικής δράσης για την διαχείριση κινδύνων, κρίσεων και την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών με τον τίτλο "ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΩ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ" (ΠΡΟ.Τ.Ε.Κ.Τ.Α.) Σ' αυτό μπορούν να συμμετάσχουν όλοι οι κρατικοί φορείς που στα καθήκοντά τους περιλαμβάνεται η διαχείριση του κινδύνου σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης και ακραίων φυσικών φαινομένων. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν επίσης ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (Ε.Ε.Σ.) και η οργάνωση PR.A.K.S.I.S (Προγράμματα Ανάπτυξης, Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας). Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η εκπαίδευση ενηλίκων για την απόκτηση

πολυδεξιοτήτων διαχείρισης κινδύνου. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από εξειδικευμένες γνώσεις που παρέχουν ειδικοί επιστήμονες και φορείς σχετικά με φυσικές καταστροφές όπως οι σεισμοί, οι πυρκαγιές, οι πλημμύρες κ.α ή σχετικά με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Με τον τρόπο αυτόν, οι πολίτες μπορούν να παρεμβαίνουν άμεσα, ουσιαστικά και οργανωμένα, προκειμένου να προστατεύουν τον εαυτό τους και τους συμπολίτες τους κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Χάρη στο πρόγραμμα αυτό, επιτυγχάνεται η σωστά σχεδιασμένη και αυξημένη επαγρύπνηση και άμεση δράση των πολιτών για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών, με αποδέκτες το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.

Προσφέρεται, επίσης, εκπαίδευση βασισμένη σε ρεαλιστικά δεδομένα, καθώς ο πραγματικός κίνδυνος απέχει πολύ συχνά από τον θεωρητικό. Για τον λόγο αυτό, το πρόγραμμα, έχει αποδεχθεί την «αρχή της προφύλαξης» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εντάσσοντάς την στο γενικό πλαίσιο μιας προσέγγισης ανάλυσης και διαχείρισης του κινδύνου, δηλαδή θεωρώντας την ως μια αρχή δράσης έναντι της επιστημονικής αβεβαιότητας, ώστε να επιτρέπει την εκτίμηση και διαχείριση του κινδύνου κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Το πρόγραμμα διέπεται από την αρχή ότι σε έναν αβέβαιο κόσμο όπως ο δικός μας και απέναντι σε περίπλοκα φαινόμενα, δεν υπάρχει «μηδενικός κίνδυνος» και ότι δεν είναι δυνατό να υπάρξει «απόλυτη ασφάλεια». Η «αρχή της προφύλαξης» σημαίνει εφαρμογή ακριβέστερων και ασφαλέστερων μεθόδων αξιολόγησης των κινδύνων, τακτική ενημέρωση, ειδικές γνώσεις και σωστή πρόβλεψη αποφάσεων. Η αρχή αυτή θα πρέπει να εξετάζεται στο πλαίσιο μιας διαρθρωμένης προσέγγισης και ανάλυσης κινδύνου, που περιέχει τρεις συνιστώσες: την αξιολόγηση του κινδύνου, τη διαχείρισή του και την κοινοποίησή του.

Όπως αποδείχθηκε από τις πρόσφατες πυρκαγιές στην Αττική τον Ιούλιο του 2018 (Κινέττα, Νέος Βουτζά, Μάτι), η συμμετοχή εθελοντικών ομάδων για την αντιμετώπιση της κατάστασης, απουσίαζε ή δεν ήταν επαρκής και υστερούσε ως προς την οργάνωση και τον συντονισμό. Οι

φονικές πυρκαγιές πήραν τελικά διαστάσεις εθνικής τραγωδίας, καθώς πάνω από 100 άτομα έχασαν την ζωή τους με τραγικό τρόπο, στην προσπάθεια τους να γλυτώσουν από τις φλόγες.

Θα πρέπει βέβαια να επισημάνουμε ότι, όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενο κεφάλαιο, ο εθελοντισμός στην Ελλάδα, ειδικά σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, δεν είναι τόσο αναπτυγμένος. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένες εθελοντικές οργανώσεις που περιλαμβάνουν στα προγράμματά τους και δράσεις έκτακτης ανάγκης. Μία από αυτές είναι η **Διεθνής Ομοσπονδία Ερυθρών Σταυρών και Ημισελήνων**, η οποία από το 1919 που ιδρύθηκε, έθεσε ως βασικό της στόχο την βοήθεια προς τα θύματα φυσικών, τεχνολογικών, οικονομικών και κοινωνικών καταστροφών. Η Διεθνής Ομοσπονδία εργάζεται δια μέσου του δικτύου των 176 Εθνικών Συλλόγων του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου για να ανακουφίσει τον ανθρώπινο πόνο και να ενισχύσει φτωχές χώρες του κόσμου και είναι σήμερα η μεγαλύτερη εθελοντική οργάνωση σε ολόκληρο τον κόσμο. Αποτελεί συνώνυμο της αλληλεγγύης και της φιλαλληλίας, γεγονός που επιστεγάστηκε με την απονομή τριών βραβείων Νόμπελ στο Διεθνές Κίνημα Ερυθρού Σταυρού (1917, 1944, 1963).

Σήμερα το μόνο βέβαιο είναι ότι κανείς δεν ξέρει τι θα μας φέρει το αύριο. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι για όλα όσα μπορούν να συμβούν, ακόμα και για όσα δεν ευθύνεται ο άνθρωπος. Γι' αυτούς τους λόγους θα πρέπει να υπάρχει ένας προληπτικός και αποτελεσματικός σχεδιασμός εθελοντικών δράσεων σχετικά με την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Μια χώρα όπως η Ελλάδα, όπου φυσικά φαινόμενα όπως σεισμοί, πλημμύρες ή πυρκαγιές είναι αρκετά συνηθισμένα, θα πρέπει να παραδειγματιστεί από τις εμπειρίες που έχει βιώσει στο πρόσφατο παρελθόν, να θεραπεύσει τις αδυναμίες του κρατικού μηχανισμού και να αποφύγει προηγούμενα λάθη ή αμέλειες, ώστε ποτέ πια στο μέλλον να μην θρηνήσουμε ξανά ανθρώπινες ζωές.

11. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Εισαγωγή

Ο σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση της εθελοντικής συνείδησης στους νέους, της σημασίας που δίνουν στην έννοια του εθελοντισμού και της συμμετοχής τους σε εθελοντικές δράσεις. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε στο ΤΕΙ Μεσολογγίου με τη χρήση ερωτηματολογίου σε ένα τυχαίο δείγμα 50 φοιτητών. Η διανομή του ερωτηματολογίου έγινε τυχαία σε φοιτητές που βρίσκονταν στην σχολή, κατά την περίοδο 22/6-25/6/2019.

Στατιστική Ανάλυση

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε κατηγορικές μεταβλητές (λήψη κατηγορικών δεδομένων). Η επεξεργασία των στοιχείων αφορά περιγραφική και συμπερασματική στατιστική ανάλυση.

Για την περιγραφική ανάλυση υπολογίστηκαν η απόλυτη και σχετική κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων. Για τη συμπερασματική στατιστική ανάλυση διερευνήθηκε η συνάφεια μεταξύ των απαντήσεων και των δημογραφικών χαρακτηριστικών.

Η ανάλυση των δεδομένων και η εξαγωγή των στατιστικών έγινε με τη χρήση των λογισμικών SPSS και Excel.

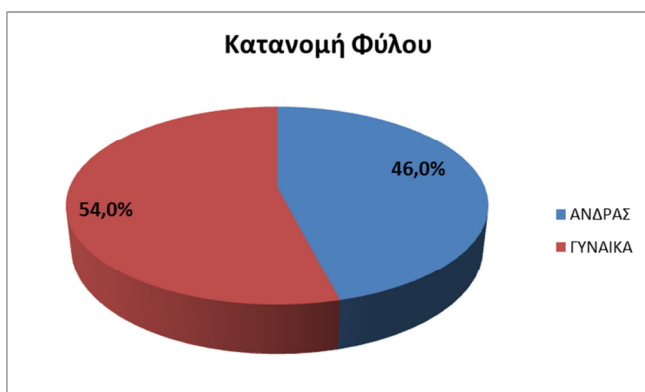
Ταυτότητα του δείγματος

Πίνακας 1: Κατανομή Φύλου

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΑΝΔΡΑΣ	23	46,0%
ΓΥΝΑΙΚΑ	27	54,0%
ΣΥΝΟΛΟ	50	

Η έρευνα διενεργήθηκε σε δείγμα 50 φοιτητών. Από τους φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα το 54,0% ήταν άντρες και το 46,0% γυναίκες.

Γράφημα 1: Κατανομή Φύλου

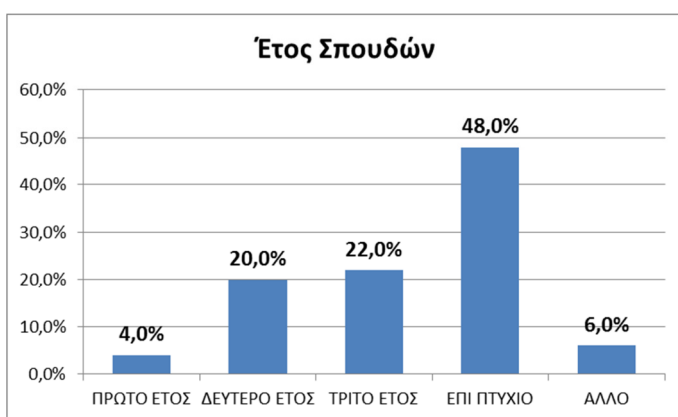

Πίνακας 2: Κατανομή Έτους Σπουδών

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΠΡΩΤΟ ΕΤΟΣ	2	4,0%
ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΤΟΣ	10	20,0%
ΤΡΙΤΟ ΕΤΟΣ	11	22,0%
ΕΠΙ ΠΤΥΧΙΟ	24	48,0%
ΑΛΛΟ	3	6,0%
ΣΥΝΟΛΟ	50	

Όσον αφορά το έτος σπουδών τους, σχεδόν οι μισοί (48,0%) ήταν φοιτητές επί πτυχίο, ενώ το 4% ήταν πρωτοετείς φοιτητές.

Γράφημα 2: Κατανομή Έτους Σπουδών

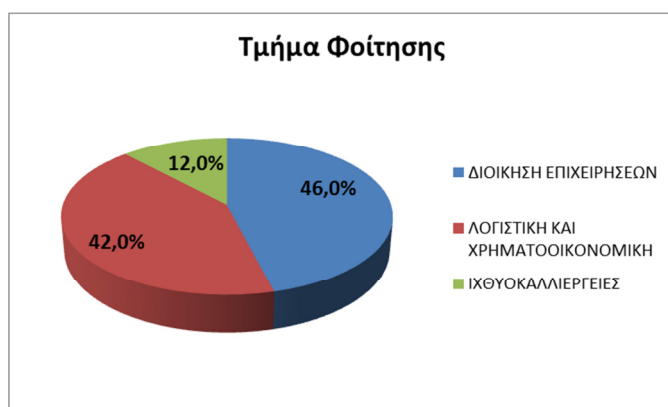
Πίνακας 3: Κατανομή Τμήμα Φοίτησης

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	23	46,0%

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ	21	42,0%
ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	6	12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	50	

Από τους 50 φοιτητές, το 46,00% φοιτούσαν στο Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, το 42% σπούδαζαν Λογιστική και το 12% Ιχθυοκαλλιέργειες.

Γράφημα 3: Κατανομή Τμήμα Φοίτησης

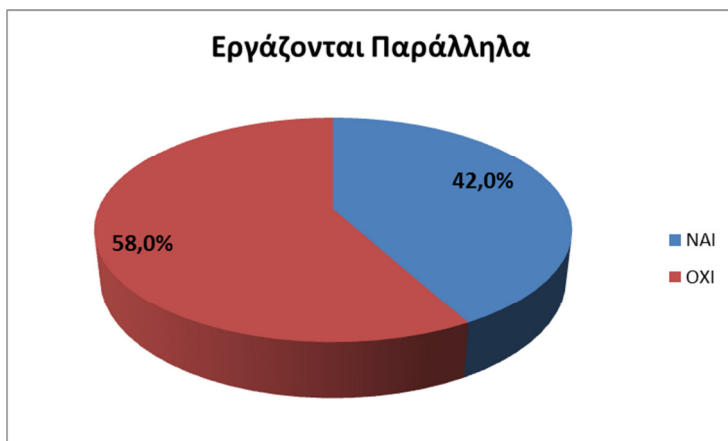

Πίνακας 4: Εργαζόμενοι Φοιτητές

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	21	42,0%
ΟΧΙ	29	58,0%
ΣΥΝΟΛΟ	50	

Από τους 50 φοιτητές, το 42,00% εργάζονταν παράλληλα με τις σπουδές ενώ το 58,00% δεν εργάζονταν.

Γράφημα 4: Εργαζόμενοι Φοιτητές

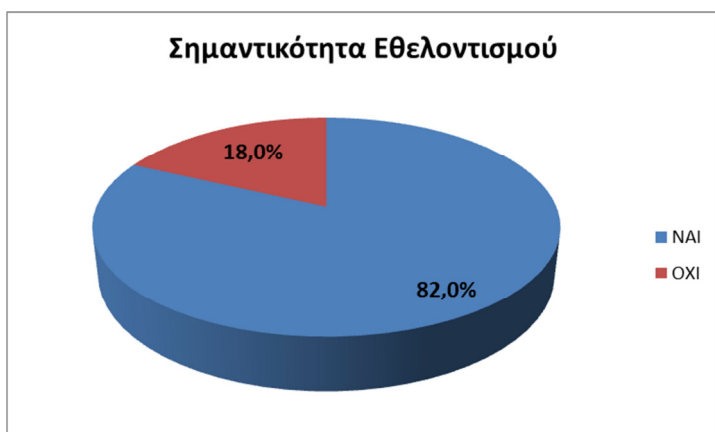
Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Πίνακας 5: Η σημασία του εθελοντισμού

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
NAI	41	82,0%
OXI	9	18,0%
ΣΥΝΟΛΟ	50	

Η έρευνα αποκαλύπτει ότι η έννοια του εθελοντισμού είναι εμποδωμένη στη συνείδηση των φοιτητών. Από τους 50 φοιτητές, το 82,00% θεωρούν σημαντικό τον εθελοντισμό ενώ μόλις το 18,0% δεν τον θεωρούν σημαντικό.

Γράφημα 5: Η σημασία του εθελοντισμού

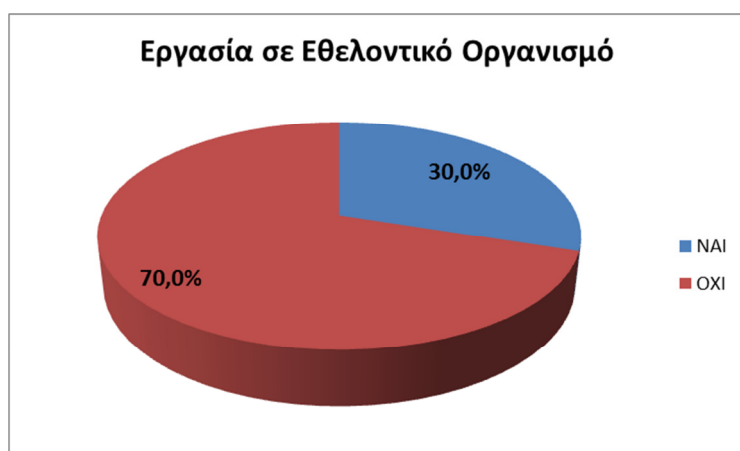

Πίνακας 6: Εργασία στον εθελοντισμό

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	15	30,0%
ΟΧΙ	35	70,0%
ΣΥΝΟΛΟ	50	

Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των φοιτητών του δείγματος (30,00%) δήλωσε ότι εργάζεται ή έχει εργαστεί σε κάποια οργάνωση που προσφέρει εθελοντικές δράσεις.

Γράφημα 6: Εργασία στον εθελοντισμό

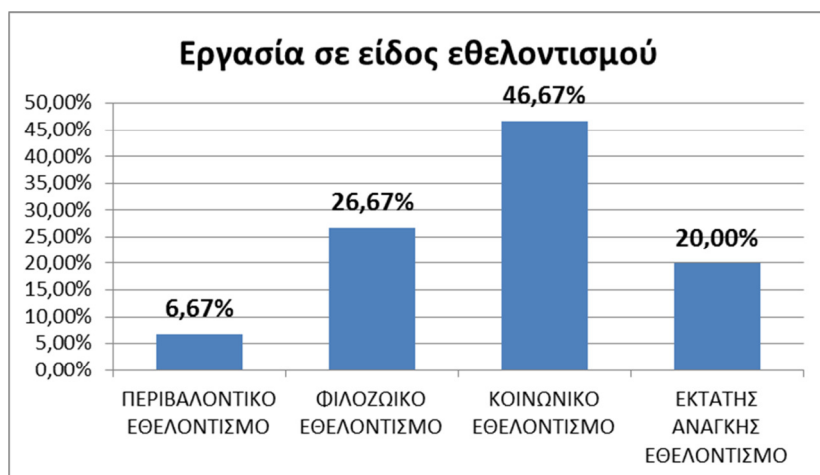

Πίνακας 7: Εργασία σε δράσεις εθελοντισμού

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	1	6,7%
ΦΙΛΟΖΩΙΚΟ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	4	26,7%
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	7	46,7%
ΕΚΤΑΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	3	20,0%
ΣΥΝΟΛΟ	50	

Από όσους έχουν προσφέρει εργασία σε κάποια εθελοντική οργάνωση, το 46,67% έχουν ασχοληθεί με τον κοινωνικό εθελοντισμό, το 26,67% με τον φιλοζωικό εθελοντισμό, το 20,00% εργάστηκαν εθελοντικά σε έκτακτες ανάγκες και το 6,67% απασχολήθηκαν με τον περιβαλλοντικό εθελοντισμό.

Γράφημα 7: Εργασία σε δράσεις εθελοντισμού

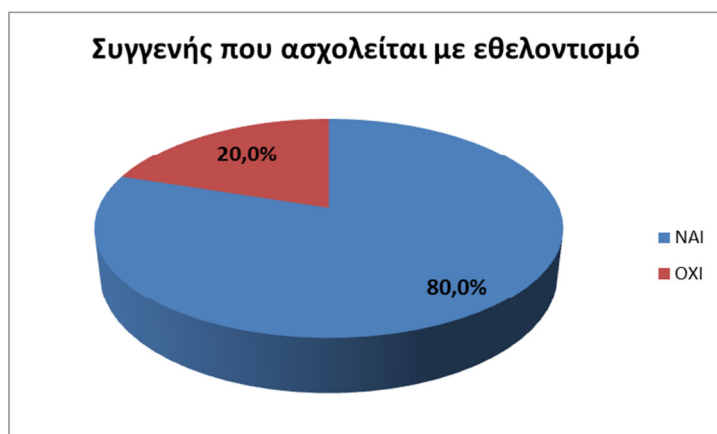

Πίνακας 8: Ενασχόληση συγγενών με τον εθελοντισμό

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	40	80,0%
ΟΧΙ	10	20,0%
Σύνολο	50	

Από τους 50 φοιτητές, το 80,00% δήλωσαν ότι έχουν συγγενείς που ασχολούνται με τον εθελοντισμό.

Γράφημα 8: Ενασχόληση συγγενών με τον εθελοντισμό

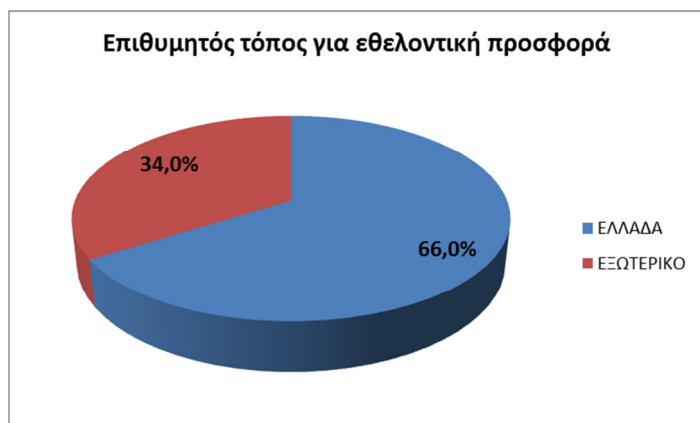

Πίνακας 9: Επιθυμητός τόπος για ενασχόληση με τον εθελοντισμό

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΕΛΛΑΔΑ	33	66,0%
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	17	34,0%
Σύνολο	50	

Από τους 50 φοιτητές, το 66,00% δήλωσαν ότι προτιμούν η ενασχόληση τους με τον εθελοντισμό να είναι στην Ελλάδα, ενώ το 34,00% θα προσέφεραν εθελοντική εργασία και στο εξωτερικό.

Γράφημα 9: *Επιθυμητός τόπος για ενασχόληση με τον εθελοντισμό*

Πίνακας 10: *Ενασχόληση με τον εθελοντισμό μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις;*

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	19	38,0%
ΟΧΙ	31	62,0%
Σύνολο	50	

Από τους 50 φοιτητές, το 38,00% δήλωσαν ότι θα προσέφεραν εθελοντικά μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις ενώ το 62,00% βλέπουν την εθελοντική τους προσφορά σε πιο τακτική βάση.

Γράφημα 10: *Ενασχόληση με τον εθελοντισμό μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις;*

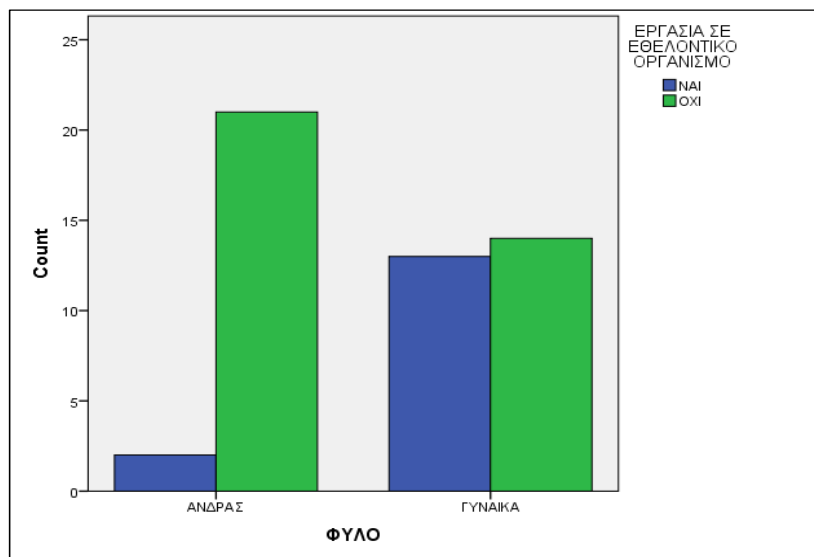
Στη συνέχεια παρουσιάζονται διάφορες συνάφειες που παρατηρούνται μεταξύ της τάσης προς τον εθελοντισμό και των δημογραφικών χαρακτηριστικών των ερωτώμενων φοιτητών.

Πίνακας 11: Συνάφεια φύλου και εργασίας στον εθελοντισμό

			ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ		ΣΥΝΟΛΟ
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΑΣ	Συχνότητα	2	21	23
		Ποσοστό (%)	8,7%	91,3%	100,0%
	ΓΥΝΑΙΚΑ	Συχνότητα	13	14	27
		Ποσοστό (%)	48,1%	51,9%	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ		Συχνότητα	15	35	50
		Ποσοστό (%)	30,0%	70,0%	100,0%

Σημειώνεται ότι, διαπιστώνεται συνάφεια του φύλου και της εργασίας με τον εθελοντισμό όπως απεικονίζεται στο γράφημα 11. Συγκεκριμένα, το 48,1% των γυναικών εργάζονται ή έχουν εργαστεί σε εθελοντική οργάνωση, ενώ μόλις το 8,7% των αντρών δήλωσαν το ίδιο.

Γράφημα 11: Συνάφεια φύλου και εργασίας στον εθελοντισμό

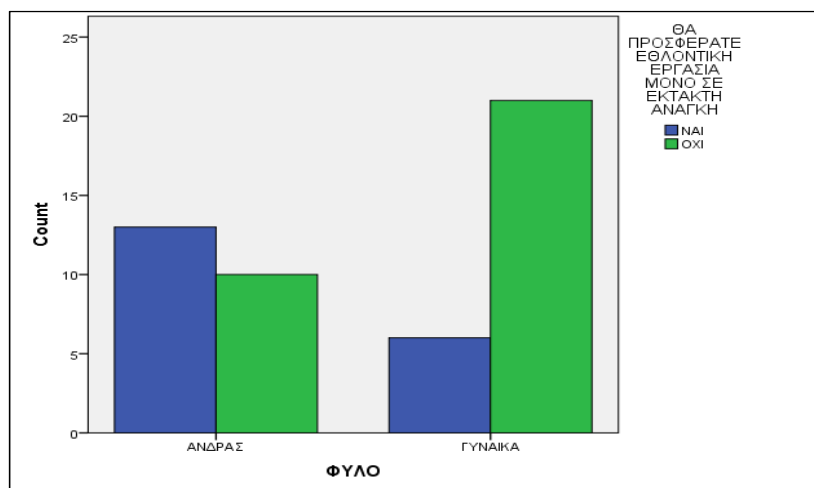

Πίνακας 12: Συνάφεια φύλου και προσφοράς στον εθελοντισμό

			ΘΑ ΠΡΟΣΦΕΡΑΤΕ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΟΝΟ ΣΕ ΕΚΤΑΚΤΗ ΑΝΑΓΚΗ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΑΣ	Συχνότητα	13	10	23
		Ποσοστό (%)	56,5%	43,5%	100,0%
	ΓΥΝΑΙΚΑ	Συχνότητα	6	21	27
		Ποσοστό (%)	22,2%	77,8%	100,0%
Total		Συχνότητα	19	31	50
		Ποσοστό (%)	38,0%	62,0%	100,0%

Επίσης, διαπιστώνεται συνάφεια του φύλου και των περιστάσεων ενασχόλησης με τον εθελοντισμό όπως απεικονίζεται στο γράφημα 12. Συγκεκριμένα, το 77,8% των γυναικών δήλωσαν ότι θα προσέφεραν σε εθελοντικές δράσεις πιο τακτικά κι όχι μόνο σε έκτακτη ανάγκη, ενώ το ίδιο θα έκαναν το 43,5% των αντρών.

Γράφημα 12: Συνάφεια φύλου και προσφοράς στον εθελοντισμό

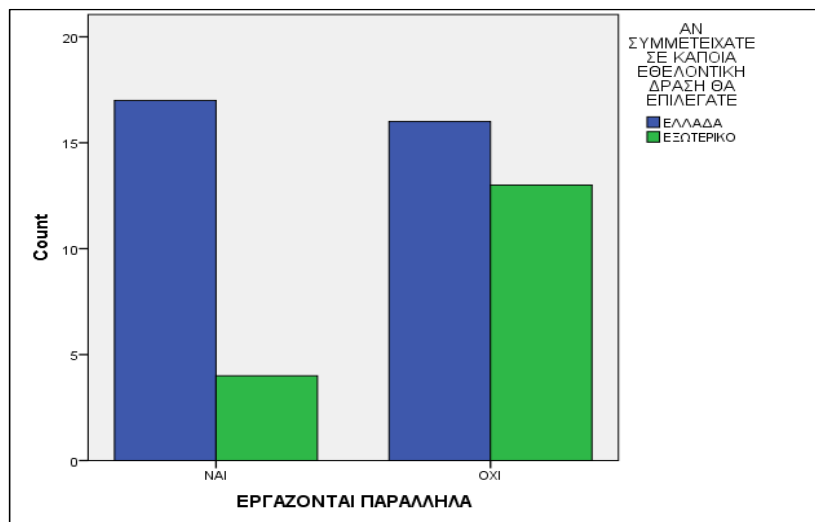

Πίνακας 13: Συνάφεια τύπου εργασίας και τύπου προσφοράς στον εθελοντισμό

			ΑΝ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΤΕ ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΘΑ ΕΠΙΛΕΓΑΤΕ		Total
			ΕΛΛΑΔΑ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	
ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ	ΝΑΙ	Συχνότητα	17	4	21
		Ποσοστό (%)	81,0%	19,0%	100,0%
	ΟΧΙ	Συχνότητα	16	13	29
		Ποσοστό (%)	55,2%	44,8%	100,0%
Total		Συχνότητα	33	17	50
		Ποσοστό (%)	66,0%	34,0%	100,0%

Σημειώνεται ότι, διαπιστώνεται συνάφεια του τύπου εργασίας και του τύπου επιθυμίας για εθελοντική δράση όπως απεικονίζεται στο γράφημα 13. Συγκεκριμένα, μόλις 19,0% όσων εργάζονται θα πρόσφεραν εθελοντικά στο εξωτερικό, ενώ από αυτούς που δεν εργάζονται το 44,8% θα πήγαιναν και στο εξωτερικό για εθελοντική δράση.

Γράφημα 13: Συνάφεια τύπου εργασίας και τύπου προσφοράς στον εθελοντισμό

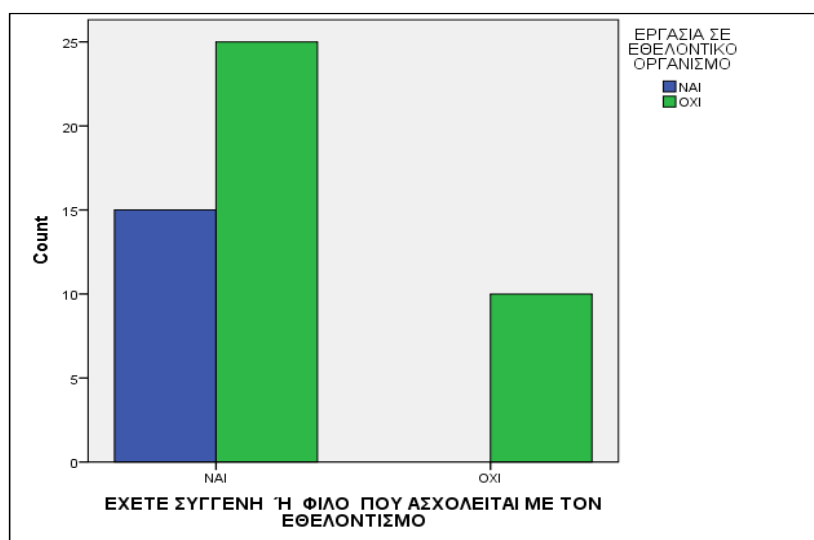

Πίνακας 14: Συνάφεια ενασχόλησης συγγενών και εργασίας στον εθελοντισμό

			ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΣΥΓΓΕΝΗ ή ΦΙΛΟ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	ΝΑΙ	Συχνότητα	15	25	40
		Ποσοστό (%)	100,0%	71,4%	
	ΟΧΙ	Συχνότητα	0	10	10
		Ποσοστό (%)	0,0%	28,6%	20,0%
Total		Συχνότητα	15	35	50
		Ποσοστό (%)	100,0%	100,0%	100,0%

Επιπρόσθετα, διαπιστώνεται συνάφεια της ενασχόλησης συγγενικών προσώπων με τον εθελοντισμό και της εργασίας των φοιτητών με τον εθελοντισμό όπως απεικονίζεται στο γράφημα 14. Συγκεκριμένα, το 100,00% όσων εργάζονται σε εθελοντικό οργανισμό έχουν κάποιο συγγενή που ασχολείται με τον εθελοντισμό.

Γράφημα 14: Συνάφεια ενασχόλησης συγγενών και εργασίας στον εθελοντισμό

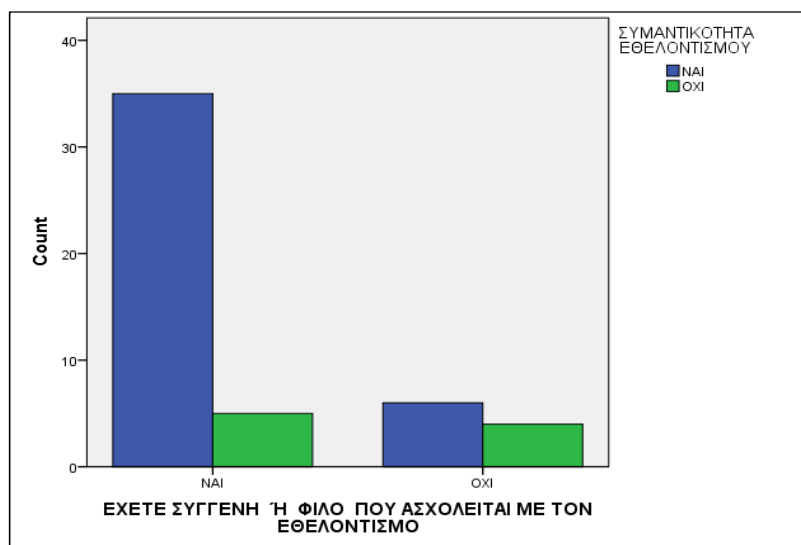

Πίνακας 15: Συνάφεια ενασχόλησης συγγενών και σημασίας του εθελοντισμού

			ΣΥΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΣΥΓΓΕΝΗ Ή ΦΙΛΟ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	ΝΑΙ	Συχνότητα	35	5	40
		Ποσοστό (%)	87,5%	12,5%	100,0%
	ΟΧΙ	Συχνότητα	6	4	10
		Ποσοστό (%)	60,0%	40,0%	100,0%
Total		Συχνότητα	41	9	50
		Ποσοστό (%)	82,0%	18,0%	100,0%

Επιπρόσθετα, διαπιστώνεται συνάφεια της ενασχόλησης συγγενικών προσώπων με τον εθελοντισμό και της σημασίας που δίνουν οι ερωτώμενοι στον εθελοντισμό όπως απεικονίζεται στο γράφημα 15. Συγκεκριμένα, από όσους έχουν συγγενείς που ασχολούνται με τον εθελοντισμό το 87,5% θεωρούν σημαντικό τον εθελοντισμό, ενώ το ποσοστό αυτό πέφτει στο 60% σε αυτούς που δεν έχουν συγγενείς που ασχολούνται με τον εθελοντισμό.

Γράφημα 15: Συνάφεια ενασχόλησης συγγενών και σημασίας του εθελοντισμού

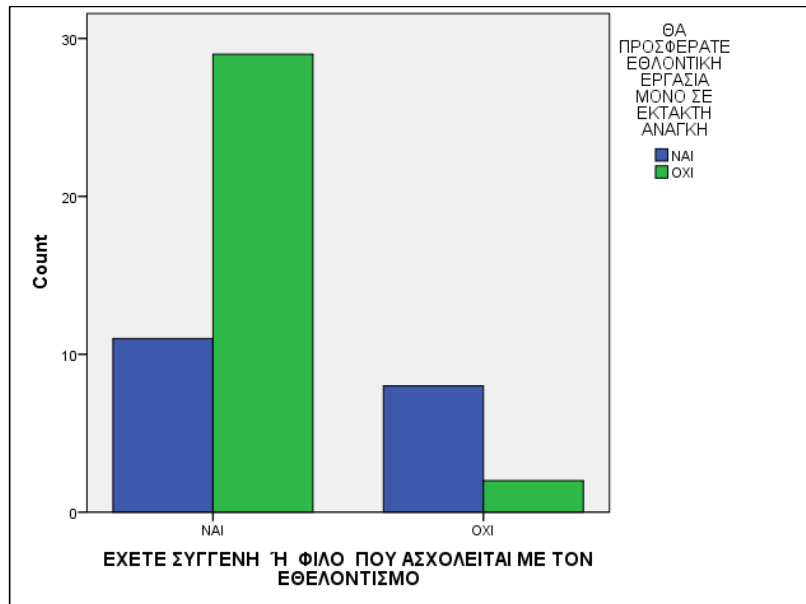

Πίνακας 16: Συνάφεια ενασχόλησης συγγενών και προσφοράς στον εθελοντισμό

			ΘΑ ΠΡΟΣΦΕΡΑΤΕ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΟΝΟ ΣΕ ΕΚΤΑΚΤΗ ΑΝΑΓΚΗ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΕΧΕΤΕ ΣΥΓΓΕΝΗ Ή ΦΙΛΟ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	ΝΑΙ	Συχνότητα	11	29	40
		Ποσοστό (%)	27,5%	72,5%	100,0%
	ΟΧΙ	Συχνότητα	8	2	10
		Ποσοστό (%)	80,0%	20,0%	100,0%
Total		Συχνότητα	19	31	50
		Ποσοστό (%)	38,0%	62,0%	100,0%

Επίσης, διαπιστώνεται συνάφεια της ενασχόλησης συγγενικών προσώπων με τον εθελοντισμό και των περιστάσεων ενασχόλησης με τον εθελοντισμό όπως απεικονίζεται στο γράφημα 16. Συγκεκριμένα, το 72,5% από όσους έχουν συγγενείς που ασχολούνται με τον εθελοντισμό δήλωσαν ότι θα προσέφεραν σε εθελοντικές δράσεις πιο τακτικά κι όχι μόνο σε έκτακτη ανάγκη, ενώ το ίδιο θα έκαναν μόλις το 20,0% από όσους δεν έχουν συγγενείς που ασχολούνται με τον εθελοντισμό.

Γράφημα 16: Συνάφεια ενασχόλησης συγγενών και προσφοράς στον εθελοντισμό

12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι ο εθελοντισμός συνιστά μια μεγάλη δύναμη ελπίδας για την κοινωνία. Σε κάθε εποχή αλλάζει μορφή, όμως δεν αλλάζει σκοπό. Ωθεί το άτομο να δραστηριοποιείται ατομικά ή και ομαδικά προσφέροντας προσωπική εργασία, χρόνο και όραμα για το γενικό καλό της κοινωνίας. Δεν έχει όρια και περιορισμούς, είναι διαχρονικός και ποικιλόμορφος, ενώ, χάρη στην κατάργηση των συνόρων, έχει εξαπλωθεί σε όλες τις χώρες του πλανήτη μας.

Σήμερα αποτελεί έναν ταχύτατα αναπτυσσόμενο τομέα, που συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη ενός νέου κοινωνικού κράτους («Εθελοντισμός», χχ), καθώς έχει καθιερωθεί ως ένας θεσμός που συμβάλλει στην ανάδειξη, στην προβολή και στην αντιμετώπιση κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, αναπληρώνοντας τα κενά που αδυνατεί να καλύψει ο κρατικός μηχανισμός.

Ο εθελοντισμός θα υπάρχει πάντα και είναι άξιοι επαίνου όσοι τον έχουν κάνει σήμερα τρόπο ζωής, καλύπτοντας σημαντικές κοινωνικές ανάγκες και αγνοώντας σύνορα, φύλο, θρησκεία και ό,τι μας διαφοροποιεί από τον συνάνθρωπό μας.

Στις μέρες μας, είναι μια συμπεριφορά που υιοθετούν πάρα πολλοί συμπολίτες μας και συνιστά μια ανιδιοτελής πράξη αγάπης χωρίς την επιδίωξη χρηματικού κέρδους. Μέσα από τον εθελοντισμό η ατομική ολοκλήρωση συναντιέται με τη συλλογική ευημερία.

13. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Βασιλάκη Σ., Πλουμάκη Ι, Φανάρη Ε., *Καταγραφή των στάσεων και των απόψεων των νέων ηλικίας 18-30 ετών για το θέμα του εθελοντισμού*, ανακτήθηκε από <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2007/VasilakiStyliani,PloumakiIoanna,FanariEirini/attached-document/Vasilaki.2008.pdf>.
- 2) «Greenpeace», ανακτήθηκε από <https://el.wikipedia.org/wiki/Greenpeace>
- 3) «Διακήρυξη των δικαιωμάτων και των ευθυνών των εθελοντών», ανακτήθηκε από <http://www.volunteercommissioner.gov.cy/volunteer/volunteer.nsf/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7%20%CE%95%CE%B8%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D.pdf>
- 4) «Διεθνής ημέρα εθελοντών (5 Δεκεμβρίου 2008)», μήνυμα του Μπαν Γκι Μουν, ανακτήθηκε από https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=21062&catid=21:--human-rights&Itemid=29
- 5) «Εθελοντισμός», ανακτήθηκε από <https://noiazomaikaidrw.gr/ethelontismos/>.
- 6) «Εθελοντισμός και κοινωνία των πολιτών», ανακτήθηκε από <https://www.kemel.gr/articles/ethelontismos-kai-koinonia-ton-politon>

- 7) *Εθελοντισμός και φυσικό περιβάλλον*, Γραμματεία του Δικτύου Εθελοντισμός και Φυσικό Περιβάλλον Αρκτούρος, Θεσσαλονίκη.
- 8) «Εθελοντισμός: χάσιμο χρόνου ή ελευθερία», ανακτήθηκε από https://www.huffingtonpost.gr/entry/-4735_gr_9515408
- 9) «Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι», ανακτήθηκε από <https://www.coe.int/el/web/echr-toolkit/la-liberte-de-reunion-et-dassociation>
- 10) Έρευνα μαθητών για τον εθελοντισμό, 1^ο Γενικό Λύκειο Ιλίου, 2011-2012.
- 11) «Ευαισθησία χωρίς αντάλλαγμα», ανακτήθηκε από <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=147994>.
- 12) «Η έννοια της Κοινωνίας των Πολιτών», ανακτήθηκε από <https://hellenicaid.mfa.gr/udas-kai-ethelontismos/udas-kai-ethelontismos/ennoia-tes-koinonias-ton-politon.html>
- 13) «Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη», ανακτήθηκε από <https://www.pemptousia.gr/2015/11/i-paravoli-tou-kalou-samariti-2/>
- 14) Lyberaki A. and Paraskevopoulos C.J., *Social Capital Measurement in Greece*, OECD – ONS International Conference on Social Capital Measurement, London UK, September 2002, retrieved from <http://www.oecd.org/dataoecd/22/15/2381649.pdf>.
- 15) Μανούσελης Σ. *Η βιοπολιτική του εθελοντισμού*, ανακτήθηκε από https://www.efsyn.gr/epistimi/mihanes-toy-noy/96348_i-biopolitiki-toy-ethelontismoy.

16) Μπασδάρης Γ. *Εθελοντισμός και κοινωνική αλληλεγγύη. Η περίπτωση των παιδικών χωριών SOS Ελλάδος*, διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 2016.

17) Νικολόπουλος Τ., Καπογιάννης Δ., *Εισαγωγή στην κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία*, Εκδόσεις των συναδέλφων, Αθήνα 2013.

18) «Ο εθελοντισμός ως στάση ζωής: η εμπειρία δυο νέων που τους άλλαξε τη ζωή», ανακτήθηκε από <https://citycampus.gr/%CE%BF-%CE%B5%CE%B8%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%89%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B7-%CE%B6%CF%89%CE%AE%CF%82/>.

19) «Ο καινούριος κόσμος του Χριστού είναι κοινωνία αγάπης», ανακτήθηκε από <http://www.diakonima.gr/2012/11/15/%ce%bf-%ce%ba%ce%b1%ce%b9%ce%bd%ce%bf%cf%8d%cf%81%ce%b3%ce%b9%ce%bf%cf%82-%ce%ba%cf%8c%cf%83%ce%bc%ce%bf%cf%82-%cf%84%ce%bf%cf%85-%cf%87%cf%81%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%8d-%ce%b5%ce%af%ce%bd%ce%b1/>

20) «Ο νέος εθελοντισμός και η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας», ανακτήθηκε από <https://diktyon.wordpress.com/2007/11/10/%CE%9F%CE%9D%CE%95%CE%9F%CE%A3%CE%95%CE%98%CE%95%CE%9B%CE%9F%CE%9D%CE%A4%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3-%CE%9A%CE%91%CE%99-%CE%91%CE>

21) Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, *Μελέτη του εθελοντισμού στην Ελλάδα*, Τρίπολη

22) Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, *Περιβάλλον και αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του περιβάλλοντος*» συλλογικό έργο, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000.

23) «Προσεγγίζοντας την έννοια του εθελοντισμού», ανακτήθηκε από <https://www.sxediastinpoli.gr/ethelontismos/ennoia-ethelontismou>

24) Φερόνας Α., *Το βήμα των κοινωνικών επιστημών*, Τόμος ΙΔ, τεύχος 56, φθινόπωρο 2009, ανακτήθηκε από [file:///C:/Users/elenh/Desktop/πτυχιακη%20αγγελικη/223-756-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/elenh/Desktop/πτυχιακη%20αγγελικη/223-756-1-PB%20(1).pdf)

25) «Festival volunteering. Give a hand to fun!», retrieved from https://europa.eu/youth/eu/article/45/64468_en

26) «Φιλανθρωπία-αγαθοεργία-δωρεά», ανακτήθηκε από <https://noiazomaikaidrw.gr/filanthropia-agathoergia-dorea/>

27) Φουρνογεράκης Π., *Η φλόγα του εθελοντισμού στην καρδιά της Νεοπλασίας* ανακτήθηκε από <http://www.politismopolitis.org/archives/1207>.